

Europaidentitet och flyktingkris

Om EU:s identitetskonstruktion i ord och agerande

Av: Moa Spegel
Handledare: Magnus Rodell
Södertörns högskola
Kandidatuppsats
Idéhistoria ht19

Abstract

In this thesis I look at the historical development of the European identity constructed by the EU through official EU-documents. My main focus is on the contents of the identity and on the values assigned to it, and I argue for the need to question these. In recent years the European identity has been the subject to many studies, and consequences and contradictions of the EU's constructed identity have been pointed out. What has not been shown is, however, the relation between the European identity expressed by the EU and the identity that can be said to present itself in action. I mean that this relation highlights the necessity to deconstruct the European identity constructed by the EU. With the deconstructivistic approach I do not intend to dismiss the European identity but instead to show displacements in it and question its status, in order to think *otherwise* about the European identity. Through the EU's handling of the refugee crises and by using Hannah Arendt's political theory I show tensions and dislocations in the identity's attributed values. I argue that the European identity shown in the refugee crises turns freedom into freedom from otherness and equality into equality only within the identity. This, in turn, eventuate in a division of humanity and conflicts with the enforcement of human rights. To live up to its values the European identity has to emancipate from its essentialism and devolve into a rootless identity which is in a never ending becoming.

Keywords: European identity, deconstruction, EU, refugee crises, European values, Arendt, identitetskonstruktion, kosmopolitanism, federalism, politisk handling

INNEHÅLL

1 INLEDNING	4
1.1 Introduktion	4
1.2 Syfte och frågeställningar	5
1.3 Källmaterial	6
1.4 Tidigare forskning	7
1.5 Teori och metod	10
1.5.1 Den dekonstruktivistiska metoden	10
1.5.2 Hannah Arendts politiska teori	13
1.5.3 Övrigt nämnvärt	16
1.6 Disposition	17
2 DEN EUROPEISKA IDENTITETENS FRAMSTÄLLNING OCH FRAMTRÄDANDE	18
2.1 Den europeiska identitetens utveckling	18
2.1.1 En europeisk identitet tar form	18
2.1.2 Stärkandet av den kulturella europeiska identiteten	20
2.1.3 En starkare europeisk identitet och mer Europa	23
2.2 Konsekvenser av EU:s identitetskonstruktion	26
2.2.1 Fredens(?) identitet	27
2.2.2 Den europeiska identiteten och den andres försvinnande	29
2.2.3 Den Stora europeiska identiteten	32
2.3 Den europeiska identitetens framträdande	33
2.3.1 Den <i>uttalade</i> hanteringen av flyktingkrisen	34
2.3.2 Människan med mänskliga rättigheter och mänskligt värde	36
2.3.3 Pluralitetens singularitet	39
2.3.4 Utveckling från arvet	44
3 AVSLUTNING	49
3.1 Sammanfattning	49
3.2 Mot en annan början	51
LITTERATUR	54

1. INLEDNING

1.1 INTRODUKTION

Europa ”upptäckte” världen, vilket innebar i att ingen ”upptäckte” Europa. *Vad* Europa är, är fortfarande en fråga utan entydigt svar, men oavsett är det något som behövde – och behöver än idag – *skapas*. I framkanten av det europeiska *Vad*-konstruerandet ser vi EU, det europeiska gemenskapsprojektet som grävde sig fram ur världskrigens ruiner i syfte att bevara freden och inte tillåta mer förödelse.¹ Det som började i en sammanhållning genom kol och stål utvecklades till något större som även behövde svaret på frågan om *Vem* Europa är – och så blev en europeisk identitet gestaltad, allt för att skapa en känsla av sammanhållning. Denna sammanhållning, denna identitetsgemenskap som skulle verka för freden, stabiliteten och harmonin, kom att visa sig bräcklig. Flyktingströmmen² år 2015 spolade upp en oense union som visade brister i sammanhållning och solidaritet.³ Det visade sig också att förödelse inte var helt nedgrävt bland världskrigens ruiner; ”Inte ens i jämförelse med andra världskriget bleknar dagens [2015] flyktingkris”,⁴ ”Situationen i världen i dag [2016] är den värsta sedan andra världskriget. – Vi har 60 miljoner människor på flykt samtidigt som vi har ett moraliskt sammanbrott i det politiska ledarskapet.”⁵

Det går att tala om att förödelsernas situation är tillbaka (om den nu verkligen försvann). Filosofen Étienne Balibar menar att vi befinner oss under liknande förhållanden som för åtta decennier sedan,⁶ och statsvetaren Ivan Krastev ger uttryck för att den demokratiska politiken fått ett drastiskt förändrat uttryck i samband med flyktingsituationen.⁷ När kroppar spolas upp på EU:s stränder och lastbilar förvandlas till likbilar på EU:s vägar går det att fråga sig vad som hände med friheten, jämlikheten, demokratin och respekten för de mänskliga rättigheterna som skulle främjas genom enandet i den europeiska identiteten.⁸

Den europeiska identiteten kan, i och med att den hör samman med EU-projektet och dess grundande i syfte att överkomma konkurrerande krafter som orsakat världsförödelser, betraktas som ett steg mot en postnationell identitet. Men, allt identitetskapande framställs genom upprättandet av

¹ EU, *Fred i Europa – samarbetet tar sin början*, u.å., https://europa.eu/european-union/about-eu/history/1945-1959_sv [hämtad 2019-12-01]

² Denna starka flyktingström går under beteckningen flyktingkrisen. Anledningen till att jag här inte använder den beteckningen är på grund av att den på ett sätt uttrycker det som om krisen ligger i flyktingarna själva, vilket är något jag anser vara missvisande. Att tala om en kris uppkommen av flyktingar är att tala om en kris som flyktingarna skulle vara ansvariga för, och som Hannah Arendt (vars politiska teori kommer användas i denna uppsats) påpekar kan inte flyktingar hållas ansvariga för någonting, de är ”absolut icke-ansvariga”. Se Hannah Arendt, ”Kollektivt ansvar” i *Hannah Arendt: Rätten till rättigheter*, Anders Burman (red.) Stockholm: Tankekraft förlag, 2017, s. 145. Nu när detta är klargjort kommer beteckningen flyktingkrisen förekomma, just på grund av att det är denna beteckning som situationen med flyktingarna går under.

³ Sieps, *EU och flyktingsituationen*, 2016, <http://www.sieps.se/teman/EU-och-flyktingkrisen/> [hämtad 2019-12-01]

⁴ Erik Magnusson, ”Siffrorna ger flyktingkrisen perspektiv” i *Sydsvenskan* 2015-10-05. <https://www.sydsvenskan.se/2015-10-05/siffrorna-ger-flyktingkrisen-perspektiv> [hämtad 2019-12-01]

⁵ Dagens ETC, ”Flyktingkrisen – den värsta sedan andra världskriget” i Dagens ETC 2016-04-28. <https://www.etc.se/utrikes/flyktingkrisen-den-varsta-sedan-andra-varldskriget> [hämtad 2019-12-01]

⁶ Étienne Balibar, *Vi, det europeiska folket – reflektioner kring ett transnationellt medborgarskap*, Stockholm: Tankekraft förlag, 2001, s. 127

⁷ Ivan Krastev, *Efter Europa*, Göteborg: Daidalos, 2018, s. 23

⁸ Dessa värden kommer till uttryck i samband med det första officiella uttalandet om den europeiska identiteten. Se Europeiska kommissionen, ”Declaration on the European Identity” 1973 i *Bulletin of the European Communities* nr.12, 1973, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1973, s. 2

en urskiljbar enhetlighet, dvs samtidigt som en identitets insida skapas upprättas också denna insidas utsida. I och med den europeiska identitetens tillskrivna värnande om just *mänskliga* rättigheter innebär det ett värnande om människan som sådan, och gränsen mellan identitetens insida och utsida blir diffus. Om det är så som Balibar menar, att en förödelseernas situation har återuppstått och att EU-projektet står inför en situation där ”politikens själva möjligheter står på spel”⁹ är det hög tid att reflektera över den solidariska och fredliga europeiska identitetsgemenskapens utveckling. Vad går att säga om den identitet, vilken kom till uttryck av EU för första gången i *Deklaration om europeisk identitet 1973*, och som fortfarande är högst aktuell i samband med kommissionens nytillsatta ordförandes tal om att försvara den europeiska livsstilen?¹⁰ Att tänka kring EU:s europeiska identitetskonstruktion i en tid som jämförs med situationen uppkommen ur andra världskrigets skälkning skapar även ett tillfälle att aktualisera Hannah Arendts politiska teori. Hennes politiska tänkande grundar sig i just erfarenheten av världskrigets förödelser, och med tanke på dagens flyktingkris är det inte missvisande att säga att den europeiska identiteten utvecklats parallellt med övergången från förödelseernas överkommande till dess återkomst.

1.2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR

Syftet med denna uppsats är dels att undersöka den historiska utvecklingen av den europeiska identiteten så som den uttrycks av EU i officiella EU-dokument, från då den kom till uttryck för första gången fram till idag. Dels är syftet att dekonstruera denna av EU konstruerade identitet och utifrån flyktingkrisen samt Arendts politiska tänkande undersöka förhållandet mellan den konstruerade identiteten och den som träder fram i handling. Jag kommer alltså undersöka karaktären på den europeiska identitet som kommer till uttryck i EU-dokument i syfte att ifrågasätta dess tilldelade värden. Detta innebär inte att jag kommer avvisa identiteten som sådan, utan att jag kommer utmana dess tilldelade status genom att öppna upp för att tänka *annat* om den europeiska identiteten än det som skrivs fram av EU. Undersökningen kommer kretsa kring följande frågor:

- Hur kommer den europeiska identiteten till uttryck i officiella EU-dokument – vilken innebörd och vilket innehåll tillskrivs den, samt vilka konsekvenser medför denna identitetskonstruktion?
- Vilka motsättningar, tvetydigheter och spänningar finns i den europeiska identitetens karaktäristik? På vilka grunder går det att ifrågasätta identiteten, och på vilket sätt kan detta ifrågasättande möjliggöra för den europeiska identitetens *annat*?

⁹ Balibar, Vi, *det europeiska folket – reflektioner kring ett transnationellt medborgarskap*, s. 121

¹⁰ Talet om att försvara den europeiska livsstilen ändrades senare, efter kritik, till att *främja* den europeiska livsstilen.

- Hur ser förhållandet ut mellan EU:s europeiska identitetskonstruktion och den identitet som träder fram i hanteringen av flyktingkrisen – finns det förskjutningar i identitetens innehåll och vilka gränser för identiteten uppenbaras?

1.3 KÄLLMATERIAL

För att undersöka utvecklingen -och innebörden av den europeiska identiteten så som den uttrycks av EU kommer officiella EU-dokument användas. Detta i det historiska intervallet från 1973 då en europeisk identitet för första gången kommer till uttryck i officiella EU-dokument, fram till idag.

Det hade varit önskvärt att undersöka hur identiteten och dess värden har konstruerats och konstrueras av olika institutioner och människor, men med tanke på denna uppsats omfång riktar jag in mig på just officiella EU-dokument. Därmed blir undersökningen även avgränsad till hur EU konstruerar den europeiska identiteten och uttrycker idén bakom sitt egna projekt. Trots den tidliga avgränsningen och avgränsningen till EU:s identitetskonstruktion är mängden material för stor för att kunna omfattas inom ramarna för denna uppsats, därav är ett urval nödvändigt. Att göra urvalet är lättare sagt än gjort med tanke på att det inte kan göras utifrån titlar på handlingar i och med att frågor och uttalanden rörande identiteten i vissa fall nämns förbigående. Urvalet grundar sig därför mycket på tidigare forskning som behandlar officiella EU-handlingar i sammanhanget för den europeiska identiteten. En övervägande majoriteten av de EU-dokument som behandlas i uppsatsen är skrivna av Europeiska kommissionen, en av EU:s institutioner vars uppgift är att arbeta för ”EU:s gemensamma bästa genom att föreslå och genomföra EU:s lagstiftning och politik.”¹¹

De EU-dokument som utgör materialet för denna uppsats är följande: *Declaration on the European Identity* (1973), vilket är det första officiella EU-dokumentet som behandlar den europeiska identiteten. *Tindemans Report on European Union*¹² (1976), *A People's Europe – Reports from the Ad Hoc Committee* (1985) och *A Fresh Boost for Culture in the European Community* (1987) som utgör en fördjupning av EU:s kulturella identitetsprojekt. I *50 Years of the European Cultural Convention* (2005) behandlas den europeiska identitetens betydelse för gemenskapens historiska kulturella utveckling där även EU:s kulturförståelse kommer till uttryck.

I och med att den europeiska identiteten tilldelas en betydande roll i EU:s självbild samt för projektets utveckling och arbete kommer konstitutionsfördragen *Maastrichtfördraget* (1992), *Treaty Establishing a Constitution for Europe* (2004) och *Lissabonfördraget* (2007) undersökas med fokus på den roll den europeiska identiteten tilldelats.

¹¹ Europeiska unionen, *Europeiska kommissionen*, 2019. Tillgänglig: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies/european-commission_sv [hämtad 2019-12-11]

¹² I fortsättningen *Tindemansrapporten*

Då uppsatsen syftar till att undersöka den europeiska identiteten i samband med flyktingkrisen blir således relationen mellan identitetens insida och utsida av intresse. Om än denna relation delvis kommer till uttryck i alla dokument som berör den europeiska identiteten framträder den tydligare i *A People's Europe: Communication from the Commission to the European Parliament* (1988) och *On Immigration and Asylum Policies* (1994).

Hur den europeiska identiteten behandlas av EU under 2010-talet ges utifrån *New Narrative for Europe* (2013) som utgör ett ”nytag” i skapandet och befastandet av den europeiska identiteten, samt av *White Paper on the Future of Europe* (2017) vilket behandlar den europeiska identitetens betydelse för visioner om Europas och EU:s framtid.

Även *Single European Act*¹³ (1986) och *Laeken Declaration on the Future of the European Union*¹⁴ (2001) kommer undersökas. De kommer framförallt användas för att understödja och utveckla vissa aspekter som framkommer i andra dokument.

De olika dokumenten kommer inte ges samma utrymme vilket dels beror på uppsatsens begränsade omfång, dels på att dokumenten har en tendens till innehållslig upprepning när det kommer till behandlingen av den europeiska identiteten. Det finns en intressant aspekt i den oföränderliga dimensionen av det sätt på vilket identiteten kommer till uttryck i EU-dokumentet, vilket även är något som kommer lyftas fram i undersökningen. Men då syftet är att undersöka *utvecklingen* av EU:s europeiska identitetskonstruktion kommer jag framförallt framhålla dimensioner av dokumentens behandling av den europeiska identiteten som inte kommer till uttryck i andra delar av källmaterialet.

Utöver de ovan nämnda dokumenten kommer även officiella EU-dokument som svarar mer specifikt mot den samtida flyktingkrisen att undersökas; *En europeisk migrationsagenda* (2015), *EU:s åtgärdsplan mot smuggling av migranter* (2015), *EU och flyktingkrisen* (2016) och *Progress Report in the Implementation of the European Agenda on Migration* (2018).

1.4 TIDIGARE FORSKNING

Det finns litteratur som talar för behovet av en ny europatanke (vilken skulle resultera i en förändrad syn på den europeiska identiteten), om att EU-projektet behöver ifrågasättas för att det ska kunna ta en riktning mot ett möjligt *annat*. I likhet med mitt syfte utgår Étienne Balibar i *Vi, det europeiska folket* (2001) från att Europaprojektet behöver rannsakas. Han fokuserar dock mer på behovet av att omkonstruera det nuvarande unionsmedborgarskapet än på att ifrågasätta den

¹³ I fortsättningen *Europeiska enhetsakten*

¹⁴ I fortsättningen *Laekenfördraget*

europiska identiteten. Balibar påpekar en kris, inte en legitimitetskris utan en mer allmän kris som tycks vara omöjlig att ta sig ur utifrån EU:s nuvarande form och agerande. Till skillnad från denna uppsats utgår Balibar inte från EU-dokument utan från ett nutida europeiskt tillstånd som han menar måste förändras i grunden för att Europa ska kunna ta del i en demokratisk verklighet. Balibar fokusera på dekonstruktionen av medborgarskapsbegreppet för att möjliggöra uppkomsten av en annan framtidsvision, jag kommer istället att dekonstruera det innehåll EU tillskriver den europeiska identiteten. De orsaker Balibar menar bidragit till den kris han påpekar är dock användbara för att uppmärksamma problem med det sätt på vilket EU konstruerar den europeiska identiteten.

Gerard Delanty är ett namn som ofta dyker upp i forskning om den europeiska identiteten. I verket *Europa - idé, identitet, verklighet* (1995) behandlar han den europeiska identitetens historiska utveckling utifrån historiska förändringar i tanken om Europa. Genom att lyfta fram Europatankens kulturella dimension som en konstruktion vill han ifrågasätta visionen om ett oföränderligt europeiskt ideal med kopplingar till värdena frihet och demokrati. I likhet med Balibar utgår Delanty inte från EU-dokument, han spårar snarare kontinenten Europas historiska realitet genom århundraden och dess tillhörande europatankar. Om än EU-projektet berörs är det ett EU som fanns för tre decennier sedan, vilket inte är detsamma som dagens EU. Jag menar dock att Delantys resonemang kring det dåvarande EU:s självbild i viss mån fortfarande är aktuella. Delantys ifrågasättande av hela europatankens historia mynnar ut i hoppet om en ny idé om Europa uppkommen ur potentialen i ett postnationellt medborgarskap, ett hopp som infann sig samtidigt som unionsmedborgarskapet införlivades. Jag kommer ifrågasätta EU-medborgarskapets postnationella dimension, vilket kommer göras med hjälp av bland annat Oriane Calligaro's "From 'European Cultural Heritage' to 'Cultural Diversity'?" (2014) och "European Identity: Between Modernity and Postmodernity" (2011) av Sanja Ivic och Dragan Lakicevic. Utifrån detta blir det möjligt att använda Delantys ifrågasättande av det som utgör grunden till idén om Europa, och även till den europeiska identiteten.

Om än Delanty och Balibar drar konsekvenser av det hittillsvarande europaprojektet som är användbara för uppsatsens dekonstruktivistiska syfte, utgår de inte från EU-dokument och fokuserar inte primärt på den europeiska identiteten. För att det ska vara möjligt att uppmärksamma medföljande konsekvenser av det sätt på vilket EU framställer den europeiska identiteten behövs kompletterande litteratur som berör utvecklingen av EU:s identitetskonstruktion. I *Building Europe – The Cultural Politics of European Integration* (2000) redogör Cris Shore för EU:s försök att med kulturella verktyg konstruera en känsla av europeisk samhörighet genom att identifiera och befästa

en europeiska identitet. Shore visar på tvetydigheter i EU:s kulturella identitetsprojekt samt kritiserar det för att vara som en av upplysningens Stora Berättelser¹⁵. Liksom denna uppsats utgår Shore från officiella EU-dokument när han undersöker den roll kulturen tilldelas i den europeiska integrationsprocessen och hur kulturen används för att skapa en känsla av europeisk enhetlighet. De sätt på vilka Shore behandlar EU:s konstruktion av den europeiska identiteten blir värdefulla för att kunna peka på motsättningar i det sätt på vilket EU skapar identiteten.

Även Peo Hansen behandlar i *Europeans Only? – Essays on Identity Politics and the European Union* (2000) den europeiska identitetens utveckling i officiella EU-dokument. Han diskuterar den europeiska identiteten utifrån frågor rörande minoriteter och visar på hur EU:s försök att skapa sammanhållning med hjälp av en identitet artikulerar en distinktion mellan ”vi och dem”. Hansen behandlar den europeiska identiteten utifrån en identitetspolitisk diskurs och uppmärksammar konsekvenser av den av EU uttryckta identiteten som är användbara för att ifrågasätta de värden den tillskrivs av EU. Likt Hansen uppmärksammar även Bo Stråth i ”A European Identity – To the Historical Limits of a Concept” (2002) den europeiska identitetskonstruktionens ineliggande exkluderingsakt, samtidigt som han även framhåller dess universalistiska dimension. Denna uppmärksammade spänningen mellan det allmänna och specifika kan sägas utvecklas i Stråth och Mikael af Malmbergs introduktion till *The Meaning of Europe* (2002) där Europa behandlas som ett ideologiskt historiskt program karakteriserat av lika mycket utopi som dystopi. Vidare kommer spänning mellan europaprojektets universalistiska och partikularistiska vision bidra till undersökningen av relationen mellan den europeiska identiteten uttryckt i EU-dokument och den europeiska identiteten som träder fram i samband med flyktingkrisen.

Tidigare forskning som fokuserar på den av EU uttryckta europeiska identitetens historiska utveckling är användbar för mitt syfte i och med att den lyfter fram motsättningar i EU:s identitetskonstruktion och uppmärksammar konsekvenser av den. Dessa motsättningar och konsekvenser kan sägas öppna upp spår som min dekonstruktion kan vägledas av. Men denna tidigare forskning fokuserar inte på själva *innehållet* i den europeiska identiteten, dvs de värden som EU tillskriver identiteten har inte uppmärksammats i något större utsträckning. Relationen mellan EU:s konstruerade identitet och den identitet som visar sig i praktiskt handlande, samt vad som ”händer” med den europeiska identitetens innehållande värden om de flyttas från ord i EU-dokument till handling är således ingenting som tillägnats undersökning. Det är just denna relation,

¹⁵ Grand Narrative

mellan den i EU-dokument framställda identiteten och den identitet som träder fram i handling, jag syftar till att beblanda mig i.

Som nämndes i introduktionen kommer jag aktualisera Hannah Arendts politiska tänkande när jag behandlar den europeiska identiteten i samband med hanteringen av flyktingkrisen. Det finns tidigare forskning som behandlar delar av EU-projektet med hjälp av Arendts teori. Dessa undersökningar kretsar framförallt kring medborgarskapsbegreppet, men det finns även de som med hjälp av Arendt berör exempelvis Dublinförordningen (vilken är organiserande för den europeiska asylpolitiken) och som problematiserar det politiska beslutsfattandet inom EU.¹⁶ Även då dessa undersökningar inte primärt behandlar mitt studieobjekt finns det vissa aspekter i dem som kan sägas tangera det. Jag kommer dock inte använda denna forskning när jag aktualiserar Arendts teori då jag anser det mer fruktbart att vända mig direkt till hennes politiska tänkande.

1.5 TEORI OCH METOD

1.5.1 Den dekonstruktivistiska metoden

Som framgått är en del av syftet med denna uppsats att dekonstruera innehållet i den av EU uttryckta europeiska identiteten. Det blir därav en nödvändighet att redogöra för vad jag menar med att dekonstruera. Begreppet dekonstruktion härrör från Jacques Derrida som själv motsäger sig att dekonstruktion är en teori eller metod. Han menar att den aldrig kan tillämpas, att den saknar regler och systematik – men att det finns ”något metodologiskt över det”.¹⁷ Istället för att påstå att jag kommer applicera Derridas dekonstruktion på den europeiska identiteten kommer jag ta mig an mitt studieobjekt utifrån ett dekonstruktivistiskt perspektiv.¹⁸ Detta dekonstruktivistiska angreppssätt grundar sig dock i Derridas dekonstruktion vilket gör att begreppet kräver en viss förklaring. Dekonstruktionen resulterar i en form av resultat (ett resultat som måste skiljas från den vanliga uppfattningen om ordet, och från resultat i singularis). Den uppenbarar en relation mellan någots möjlighet och samma någots omöjlighet – den vill åt ”en relation av homonymer”.¹⁹ Saul Newman beskriver Derridas dekonstruktion som något kapabelt till att ”unmasking aporias”, dvs till att tvinga något (i det här fallet den europeiska identiteten) att ta sig an sina egna motsägelser och låta

¹⁶ Se t.ex: Marit Bugge, "Obedience and Dehumanization: Placing the Dublin Regulation within a Historical Context" i *Journal of Human Rights and Social Work* 4:1, 2019, "Nicole Dewandre, "Political Agents as Relational Selves: Rethinking EU Politics and Policy-Making with Hannah Arendt" i *Philosophy Today* 62:2, 2018, Signe Larsen, "The European Constitution: Sovereignty, Legitimacy and Constituent Power" i *Nordicum-Mediterraneum* 9:3, 2014.

¹⁷ Jacques Derrida, *Lagens kraft*, Fredrika Spindler (övers.), Stockholm: Symposion, 2005, s. 50, 130 (citat s. 130)

¹⁸ Derridas dekonstruktionsbegrepp är en ofta missförstådd och felanvänd term vilket gör att jag här snarare kommer redogöra för mitt dekonstruktivistiska angreppssätt, vilket grundar sig i den derridaska dekonstruktionen men samtidigt är av ett annat slag. Jag vill understryka detta dels för att undvika att här bidra till den derridaska dekonstruktionens missförståddhet och felanvändning, vilket annars skulle vara svårt att undvika i och med att det faller utanför denna uppsats syfte och dess tidsramar att helt sätta sig in i Derridas värld och få en full förståelse för dekonstruktionsbegreppets komplexitet. Dels vill jag understryka att det här handlar om just ett dekonstruktivistiskt angreppssätt på grund av att jag skulle motsäga mig Derridas dekonstruktionsbegrepp genom att påstå att jag skulle applicera det på denna uppsats, detta skulle vara detsamma som att tilldela Derrida ord som inte är hans vilket jag anser skulle ifrågasätta denna idéhistoriska uppsats tillförlitlighet. Om den derridaska dekonstruktionens missförståddhet och felanvändning se: Saul Newman, "Derrida's Deconstruction of Authority" i *Philosophy & Social Criticism* 27:3 2001, s. 2, Derrida, *Lagens kraft*, s. 15

¹⁹ Jacques Derrida, "Et Cetera" i *Deconstructions: A User's Guide*, Nicolas Royle (red.), Geoff Bennington (övers) London: Palgrave Macmillan, 2000, s. 300 (min övers.) Homonymer är ord som är samma ord, dvs stavas och uttalas likadant, men har olika innebörd.

de tidigare ignorerade antagonistiska elementen uppenbaras.²⁰ Detta är inte detsamma som att ifrågasätta den europeiska identiteten som sådan utan innebär snarare att utmana dess status.²¹ Det handlar om att röra sig mellan det möjliga och omöjliga, om att röra sig bortom det urskiljbara och statiska – till att röra sig bland dess *annat*.

Som framkommer är dekonstruktion inte en ren sammanslagning av orden destruktion och konstruktion. Det handlar inte om att något ska slås sönder för att sedan ersättas med något nytt, vilket Derrida också uttrycker; dekonstruktion är ”inte för att förändra i den säkert lite naiva meningen av ett beräknat, överlagt och strategiskt kontrollerbart ingripande, utan i meningen av en maximal intensifiering av en pågående förändring”.²² Dekonstruktionen av den europeiska identiteten syftar alltså inte till att göra sig av med identiteten, utan till att gripa tag om nödvändigheten av att ifrågasätta de värden som ligger inuti den – värdena får inte tas föregivna.²³ I sammanhanget kan det vara fruktbart att nämna det av Derrida flitigt använda begreppet *differancé*, dvs inte *différence*, vilket indikerar att det inte handlar om ett essentiellt annat, utan om skillnader i rörelse, om skillnader som alltid är instabila och aldrig absoluta.²⁴ Det är således den europeiska identitetens *differancé* jag vill komma åt.

Derridas dekonstruktion är som sagt inte en metod, men det har inte hindrat andra från att använda den just som en sådan. Ett exempel är Alexandra Lebedevas *Reconstruction of the UN Discourse on Transitional Justice* där hon med en dekonstruktivistisk metod belyser problematiska relationer mellan rätt och rättvisa. I likhet med mig hämtar Lebedeva sin metod från Derridas dekonstruktionsbegrepp – hon använder dekonstruktionen som en analysmetod för att uppmärksamma ineliggande paradoxer.²⁵ Jag kommer använda Lebedevas Derridainfluerade dekonstruktivistiska angreppssätt som en inspirerande utgångspunkt. Jag kommer liksom henne uppenbara relationer mellan teori och praktik genom att synliggöra motsättningar mellan den europeiska identitetens teoretiska och praktiska uttryck, i syfte att *ifrågasätta* (dvs inte helt överge) existerande hierarkier och dikotomier.²⁶

Förutom att Lebedeva hämtar sitt tillvägagångssätt från den derridaska dekonstruktionen hämtar hon även ”verktyg” till sin kritiska analys från Derrida. I mitt dekonstruktivistiska angreppssätt kommer inte dekonstruktionens verktyg hämtas från Derrida, och det är här min dekonstruktivistiska metod skiljer sig från Lebedevas. Lebedeva kan hämta verktyg till sin

²⁰ Newman, "Derrida's Deconstruction of Authority", s. 2

²¹ Jacques Derrida, *Writing and Difference*, Allan Bass (övers.), New York: Routledge, 2001, s. 356-357

²² Derrida, *Lagens kraft*, s. 14

²³ Michael B. Naas, "Introduction: For Example," i Jacques Derrida, *The Other Heading – Reflections on Today's Europe*, Michael B. Naas & Pascale-Anne Brault (övers.), Bloomington: Indiana University Press, 2001, s. xlviii

²⁴ Detta kan läsas som ett avståndstagande gentemot binära motsatser som säger att om något är a kan det inte samtidigt vara icke-a. *Differancé* vill peka på att det kan finnas både a och icke-a samtidigt, eller att varken a eller icke-a finns; a och icke-a är samtidigt lika relevanta och irrelevanta kännetecken för något, båda finns i ständig rörelse inuti detta något.

²⁵ Alexandra Lebedeva, *Reconstruction of the UN Discourse on Transitional Justice*, Uppsala: Uppsala universitet, 2016, s. 20, 40

²⁶ Derrida, *Lagens kraft*, s. 29, Lebedeva, *Reconstruction of the UN Discourse on Transitional Justice*, s. 19, 53, 55

dekonstruktion från Derrida i och med att han, likt henne, visar på ”dolda förskjutningar mellan rätt och rättvisa”.²⁷ Dessa verktyg är således inte användbara för denna uppsats vilket gör att jag måste vända mig någon annanstans.

I mitt dekonstruktivistiska angreppssätt kommer jag vända mig till Hannah Arendts politiska teori för att hämta verktyg till undersökningen av den europeiska identiteten. Jag kommer således utgå från en specifik situation, den europeiska flyktingkrisen, för att uppmärksamma eventuella motsättningar mellan EU:s konstruktion av den europeiska identiteten (hur den teoretiskt framställs) och den identitet som träder fram i handling. Jag syftar inte till att uppmärksamma denna relation, den mellan teori och praktik, för att förkasta den europeiska identiteten utan just för att öppna upp för möjligheten att kritiskt ifrågasätta den. Att tänka om den europeiska identiteten innebär här inte att söka efter det radikalt nya utan om att vända sig till identitetens *annat*, som Derrida skulle uttrycka det.²⁸ Att jag utgår just från flyktingkrisen beror på att jag anser den vara en situation som på ett tydligt sätt uppenbarar problematiska relationer, förskjutningar och motsägelser mellan den europeiska identitetens teoretiska och praktiska uttryck. I likhet med Lebedeva utgår jag alltså från att dekonstruktionen grundar sig i antagandet att det finns uppfattningar som behöver ifrågasättas.²⁹ Valet av just flyktingkrisen beror även på dess samtida aktualitet samt på att den påverkat EU:s politiska uttryck.

Jag kommer alltså använda mig av en dekonstruktivistisk metod, en metod som härrör från ett begrepp som motsäger sig vara just en metod (om än det som sagt finns något metodologiskt över det). Att jag använder mig av en metod som grundar sig i något som inte är en metod beror för det första på att det går att läsa Derridas avståndstagande från att dekonstruktion är en metod som ett avståndstagande från metod som ett medel för att nå *ett mål/ett resultat* (vilket inte hindrar att den kan betraktas som en metod för att öppna upp något eller sätta något i rörelse). För det andra anser jag dekonstruktionen som metod vara fruktbar för mitt syfte att ifrågasätta den av EU uttryckta europeiska identiteten för att möjliggöra tankar för identitets *annat* (annat i termer av *differancé* snarare än *différence*).

Det dekonstruktivistiska angreppssättet kan i sammanhanget för denna uppsats delas upp i tre steg/delar. Dessa tre steg/delar är alla nödvändiga för att uppenbara motsättningar mellan den europeiska identitetens teoretiska och praktiska uttryck, och för att ifrågasätta den idé som ligger till grund för hur den europeiska identiteten definieras av EU. Det krävs först en förståelse för det

²⁷ Derrida, *Lagens kraft*, s. 8

²⁸ Denna mening grundar sig i en tolkning av Derridas reflektioner om kontinenten Europa, se: Jacques Derrida, *The Other Heading – Reflections on Today's Europe*, s. 8, 12-13

²⁹ Lebedeva, *Reconstruction of the UN Discourse on Transitional Justice*, s. 7-8

dekonstruktionen ska beblanda sig med,³⁰ dvs en förståelse för den europeiska identiteten så som den uttrycks av EU. Sedan behöver denna förståelse ”öppnas upp” för att ett ifrågasättande ska vara möjligt. Slutligen behöver den av EU framställda identiteten sättas i relation till identitetens praktiska framträdande för att spänningar, gränser och motsättningar ska kunna synliggöras.

1.5.2 Hannah Arendts politiska teori

Jag kommer använda Hannah Arendts politiska teori som verktyg i det dekonstruktivistiska tillvägagångssättet.³¹ Grunden till undersökningen av relationen mellan EU:s identitetskonstruktion och den identitet som träder fram i hanteringen av flyktingkrisen kommer utgöras av Arendts teori om ”det aktiva mänskliga livet”. Det aktiva mänskliga livet utgörs av tre fundamentala verksamheter; arbete, tillverkning och handlande. Arbetet svarar mot de biologiska livsnödvändigheterna och tillverkningen upprättar en stabil tingvärld genom en medel- och mållogik. Handlandet i sin tur är helt avhängigt den mänskliga gemenskapens pluralitet och är den mest politiska verksamheten.³² Alla tre verksamheterna hör således till människans grundläggande villkor, men det är handlandet som utgör villkoret för det politiska.³³ Genom att tillämpa Arendts teori om människans aktiva verksamheter på den europeiska identiteten kommer jag identifiera vilken verksamhet eller vilka verksamheter som kan sägas aktualiseras i den europeiska identitetsdiskursen, vilket kommer vara till hjälp i dekonstruktionen.

Jag kommer i enlighet med Arendt se handlandet som något varur ett *Vem* träder fram,³⁴ vilket gör att flyktingkrisen kan behandlas som en situation där en europeiska identitet kan visa sig i handling. Detta kommer i sin tur göra det möjligt att se spänningar och motsättningar mellan den europeiska identiteten som skrivs fram i EU-dokumenterna och den identitet som just träder fram. Den handlande verksamheten, och alltså även det politiska, är beroende av andra människor. Handling förutsätter pluralitet, en pluralitet som grundar sig i förmågan att inta andra perspektiv och utgångspunkter än de egna.³⁵ Vidare måste pluraliteten få röra sig fritt, den får inte kontrolleras då den handlande verksamheten inte kan vara styrd av förutbestämda mål i och med att den som sådan är ”oändligt osannolik.” Handlingens oförutsägbarhet är central hos Arendt, det är just på grund av det icke-förutbestämda som handlandet alltid möjliggör ”en ny början”.³⁶

³⁰ Vikten av förståelse för det dekonstruktionen ska dekonstruera är något Derrida betonar, se Jacques Derrida, *Lagens kraft*, s. 28-29

³¹ Jag vill dock poängtera att jag kommer frångå (eller snarare låta bli att uppmärksamma) vissa aspekter av hennes teori då hon upprättar starka distinktioner vilka får konsekvenser som är oapplicerbara på dagens uppfattning om det politiska. Exempelvis uteslutningen (det kan rentav gå att tala om eliminering) av det sociala från det politiska vilket resulterar i att hon kan påstå att det är acceptabelt med diskriminering i exempelvis hemmet och på hotell. Se t.ex. Hannah Arendt, ”Reflektioner kring händelserna i Little Rock” i *Hannah Arendt: Rätten till rättigheter*, s. 119-120

³² Hannah Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, Joachim Retzlaff (övers.), 2:a uppl, Göteborg: Daidalos, 2013, s. 33, 190

³³ Det finns politiska teorier som gör en distinktion mellan det politiska och politiken (se t.ex Chantal Mouffe, *Om det politiska*, Oskar Söderlind (övers.), Stockholm: Tankekraft förlag, 2008), denna distinktion är dock ingenting som görs av Arendt och jag kommer i denna uppsats därmed inte syfta på olika saker med begreppen det politiska och politiken.

³⁴ Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 231-233. *Vem* ska här förstås som motsatsen till *Vad*, ett *Vad* i termer av något tingliknande.

³⁵ Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 90

³⁶ Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 234-235

Pluralitetens faktum kommer ha en betydande roll i undersökningen av förhållandet mellan den europeiska identiteten som skrivs fram av EU och den som träder fram i flyktingkrisen. Att se till den arendtska pluraliteten i sammanhanget för den europeiska identiteten blir än mer intressant med tanke på EU:s motto ”förenade i mångfald”.³⁷ Om än mottot inte uttryckligen kommer behandlas är pluralitetens villkor och betydelse användbar för att synliggöra motsättningar i den europeiska identiteten. Pluralitetsbegreppet kommer användas i enlighet med Arendt, som något bestående av likhet och olikhet (begreppet olikhet skilt från begreppet särskildhet). Det kommer aktualiseras i samband med de gränser som synliggörs för den europeiska identiteten i hanteringen av flyktingkrisen.

Begreppen politik, frihet, jämlikhet, rättigheter och det mänskliga intar en väsentlig plats i Arendts politiska tänkande, det är även begrepp som kommer visa sig tilldelas en central roll i EU:s identitetskonstruktion. Därav kommer Arendts tankar om dessa begrepp bidra till att synliggöra aspekter av relationen mellan den europeiska identitetens teoretiska och praktiska uttryck. Jag kommer nu ge en förståelse för dessa begrepp i Arendts politiska tänkande, och på vilket sätt de kommer användas i undersökningen av förhållandet mellan den europeiska identiteten som uttrycks av EU och den som träder fram i handling.

Det är ur handlandet ett politiskt område upprättas, och handlandet är beroende av andra människor.³⁸ I och med att pluraliteten, den mänskliga mångfalden, är en förutsättning för politiskt handlande *bör* den accepteras i EU:s hantering av flyktingkrisen för att frihet, jämlikhet och mänskliga rättigheter ska kunna erkännas. Huruvida pluraliteten accepteras får således konsekvenser på den europeiska identiteten, konsekvenser som jag kommer visa på. Jag kommer, precis som Arendt, se handlande, politik, frihet, jämlikhet, rättigheter och det mänskliga som intimt sammankopplade. Frihet är endast möjligt i politiken, ”frihet och politik förhåller sig som två sidor av samma sak”,³⁹ vilket således förutsätter att människor ”interagerar med varandra, och inte för eller mot andra.”⁴⁰ Friheten härrör alltså ur handlandet. Det går bara att vara fri genom att handla och bara handla genom att vara fri,⁴¹ därav förutsätter både handlandet och friheten ett politiskt rum samtidigt som detta politiska rum upprättas just genom fritt handlande. Politik innebär för Arendt att människor i frihet interagerar med varandra, där alla ses som jämlikar och ingen dominerar över någon annan. Jämlikhet ska här inte kopplas till rättvisa utan till friheten.⁴² Att vara jämlika handlar

³⁷ Europeiska unionen, ”EU:s motto”, *Om EU*, 2019. tillgänglig: https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/motto_sv [hämtad 2019-12-22]. ”Förenade i mångfald” är EU:s motto sedan år 2000.

³⁸ Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 33-34

³⁹ Hannah Arendt, *Mellan det förflutna och framtiden*, Annika Ruth Persson (övers.), Göteborg: Daidalos, 2004, s. 163. Arendt framhåller dock att det inte är en absolut nödvändighet att frihet och politik sammanfaller, utan menar snarare att hela den politiska teorins historia gått ut på att försöka frigöra friheten från politiken men att det i dessa fall då inte handlar om en ”äkta” politik.

⁴⁰ Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 237

⁴¹ Arendt, *Mellan det förflutna och framtiden*, s. 159, 167, 180

⁴² Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 62

därmed inte om allas likhet inför lagen utan om allas rätt till ”samma anspråk på politisk verksamhet.”⁴³

Handlandet är villkoret för det politiska, och tillgång till politiken innebär även möjliggörandet av frihet och jämlikhet.⁴⁴ Rätten till det politiska är alltså detsamma som rätten till frihet, jämlikhet och till att i handling visa sitt Vem. Arendt konstaterar att historien har uppenbart det faktum att rättigheter enbart kan realiseras i den mån de tilldelas och erkänns av en gemenskap – rättigheter är beroende av den mänskliga pluraliteten. ”Rätt[en] att höra till en politisk gemenskap” är den rättighet som måste föregå alla andra rättigheter.⁴⁵ Rätten till rättigheter är detsamma som rätten till det politiska och således rätten till den handlande verksamheten. Därav ser Arendt handlandet som den verksamhet i det mänskliga aktiva liv vilken utgör just människans privilegium, hennes exklusiva rättighet.⁴⁶ Ur detta går det att dra slutsatsen att rätten till rättigheter är detsamma som rätten till det mänskliga.⁴⁷ Vidare kommer denna syn på rättigheters villkor användas för att dra konsekvenser av den europeiska identitetens gränser, vilka synliggörs i EU:s hantering av flyktingkrisen.

Arendts politiska tänkande kommer alltså användas för att tänka om den europeiska identiteten, för att öppna upp för annat om identiteten än det som direkt framkommer i de officiella EU-dokumenterna, dvs för att se den av EU konstruerade europeiska identiteten på ett annat sätt. Att Arendts tänkande rör de begrepp som EU tillskriver den europeiska identiteten gör hennes teori fruktbar för uppsatsens dekonstruktivistiska syfte. Att huvuddelen av Arendts politiska teori dessutom utvecklades samtidigt som EU-projektet började ta form gör den än mer intressant i sammanhanget. Som nämndes i introduktionen bildades EU efter andra världskrigets slut med visionen om en fredlig och harmonisk värld. Samtidigt görs det i samband med den aktuella flyktingkrisen paralleller till flyktingsituationen uppkommen ur andra världskriget. Och det är just utifrån erfarenheterna av andra världskriget Arendt utvecklar sitt politiska tänkande.⁴⁸ Därav blir det intressant att applicera just Arendt på den europeiska identiteten som ju utgör en del av visionen om att inte låta världskrigens erfarenheter upprepas. De spänningar mellan flyktingars situation och de ”välmående länderna”⁴⁹ som Arendt synliggör är spänningar vilka jag menar fortfarande har aktualitet. Det handlar om spänningar som kommer till uttryck i relationen mellan den konstruerade europeiska identiteten och dess framträdande.

⁴³ Arendt, "Politikens mening", s. 105

⁴⁴ Arendt, *Mellan det förlutna och framtiden*, s. 160, Arendt, "Politikens mening", s. 106

⁴⁵ Hannah Arendt, "Rätten till rättigheter" i *Hannah Arendt: Rätten till rättigheter*, s. 91, 94

⁴⁶ Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 51

⁴⁷ Detta påstående grundar sig i Balibars Arendt-tolkning, vilket framgår i Maria Brexelius, "Arendt och rätten till rättigheter" i *Konsten att handla - konsten att tänka: Hannah Arendt om det politiska*, Ulrika Björk och Anders Burman (red.), Stockholm: Axl Books, 2011, s.104

⁴⁸ Att Arendt utvecklar sitt politiska tänkande utifrån erfarenheter från andra världskriget är något hon själv framhåller, se Hannah Arendt, *Totalitarismens ursprung*, Jim Jakobsson (övers.), Göteborg: Daidalos, 2016, s. 25-27

⁴⁹ Arendt, *Totalitarismens ursprung*, s. 374

1.5.3 Övrigt nämnt

Mitt studieobjekt är den europeiska identiteten. Jag syftar därmed inte till att behandla EU:s politiska organisation och funktion, därav kommer jag exempelvis inte uppmärksamma det faktum att medlemsländerna idag är de egentliga aktörerna i hanteringen av flyktingkrisen och att medlemsländerna hanterar situationen med flyktingarna på olika sätt.

Begreppet den europeiska identiteten förekommer frekvent i denna uppsats, därav nödvändigheten att redogöra för vad jag avser med detta begrepp. Likt Gerard Delanty i *Europa – idé, identitet, verklighet* kommer jag se på den av EU uttryckta europeiska identitet som just en konstruktion; som en spegelbild av EU:s självuppfattning. Jag menar alltså att den europeiska identiteten inte är något som bara ligger där och väntar på att bli definierad. Den europeiska identiteten kommer även genomgående behandlas utifrån det sätt på vilket den kommer till uttryck, det handlar alltså inte nödvändigtvis om en identitet som människor i Europa faktiskt identifierar sig med. Europa är både en idé, en identitet och en verklighet, vilket Delanty påpekar.⁵⁰ Att se den europeiska identiteten både som idé och realitet är en nödvändighet för att kunna identifiera motsättningar mellan EU:s konstruktion av den europeiska identiteten och det sätt på vilket den träder fram i hanteringen av flyktingkrisen. I enlighet med Zygmunt Bauman kommer jag behandla den europeiska identiteten som intimt sammankopplad med de värden EU-projektet anser sig ansluten till. Det rör sig om en sammankoppling mellan identitet och värden vilken Bauman menar är än mer djupgående när det handlar om Europa än vad den är i andra fall.⁵¹

För att underlätta läsningen kommer jag använda beteckningen EU på den europeiska gemenskapen även i sammanhang då projektet ännu inte tagit namnet Europeiska unionen.

Det har redan nämnts men förtjänar att nämnas igen; genom att dekonstruera den europeiska identiteten ämnar jag inte att lägga fram en ny europaidé som borde implementeras. Vad jag vill åstadkomma är snarare att öppna upp tankarna kring den europeiska identiteten och möjligheten till att tänka just *annat*. Det handlar om ett annat i termer av *differancé* snarare än *différence*, dvs om att synliggöra förskjutningar i den europeiska identitetens tilldelade värden snarare än att öppna upp för en helt ny europeisk identitet.

Med flyktingkrisen menas den situation som uppenbarades år 2015 då ett ”ovanligt stort antal människor tog sig till EU-länderna för att söka asyl.”⁵² År 2015 utgör kulmen på den stora migrationsströmningen till EU:s territoriella område, vilken uppkom som en konsekvens av den

⁵⁰ Gerard Delanty, *Europa – idé, identitet, verklighet*, Johannes Lindvall (övers.), Göteborg: Daidalos, 1996, s. 17

⁵¹ Zygmunt Bauman, *Europa – ett oavslutat äventyr*, Sven-Erik Torhell (övers.), Göteborg: Daidalos, 2005, s. 142

⁵² Flyktingkrisen 2015. *Nationalencyklopedin*, u.å., <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/flyktingkrisen-2015> [hämtad 2019-12-01]

arabiska våren och framförallt det syriska inbördeskriget som bröt ut 2011.⁵³ Men denna flyktingkris kan inte sägas vara över utan betraktas fortfarande som en av EU-projektets största utmaningar sedan dess grundande.⁵⁴ Begreppet flyktingkris och flyktingsituation kommer här användas inte enbart som benämning på händelserna 2015, utan i en bredare bemärkelse för att uttrycka att det inte är något som hör till det redan förbipasserade.

1.6 DISPOSITION

Undersökningens disposition kommer utgå från det dekonstruktivistiska angreppssättet. Den första delen kommer behandla den europeiska identitetens utveckling så som den konstrueras av EU, detta för att skapa en förståelse för det som är föremål för dekonstruktionen. Jag kommer även i undersökningens första del uppmärksamma tvetydigheter uppkomna ur det sätt på vilket EU framställer den europeiska identiteten. Då EU själv inte kommer med invändningar på den självkonstruerade identiteten kommer undersökningens andra del fokusera på just tvetydigheter i identitetskonstruktionen och dess medföljande konsekvenser, detta för att ”öppna upp” EU:s identitetskonstruktion. Jag kommer alltså i den andra delen ifrågasätta aspekter av den identitet som konstrueras av EU. Undersökningens tredje del kommer med utgångspunkt i EU:s hantering av flyktingkrisen och Arendts politiska tänkande behandla motsättningar mellan den konstruerade europeiska identitetens tilldelade värden och den identitet som träder fram i handling. Relationen mellan identitetens teoretiska och praktiska uttryck kommer undersökas med fokus på förskjutningar i dess innehåll, vilket även kommer resultera i ett tänkande kring den europeiska identiteten som är ett annat än EU:s konstruktion av den. Avslutningsvis kommer undersökningens resultat sammanfattas, följt av en diskussion om möjligheter för den europeiska identitetens *annat*.

⁵³ World Vision, *Syrian Refugee Crisis: Facts, FAQs, and How to Help*, 2019, <https://www.worldvision.org/refugees-news-stories/syrian-refugee-crisis-facts> [hämtad 2019-12-01]

⁵⁴ Europaparlamentet, *Migrationskrisen i Europa*, 2019, <https://www.europarl.europa.eu/news/sv/headlines/priorities/flyktingkrisen/20170629STO78631/migrationskrisen-i-europa> [hämtad 2019-12-01]

2. DEN EUROPEISKA IDENTITETENS FRAMSTÄLLNING OCH FRAMTÄRDANDE

2.1 DEN EUROPEISKA IDENTITETENS UTVECKLING

Jag kommer här redogöra för den europeiska identitetens historiska utveckling utifrån officiella EU-dokument. Detta för att få en förståelse för vilka värden och innebörder den europeiska identiteten tilldelas, dvs för att få en förståelse för det som ska dekonstrueras. För att inte motsäga det dekonstruktivistiska angreppssättet kommer jag även uppmärksamma tvetydigheter som kommer ur de idéer som ligger till grund för EU:s konstruktion av den europeiska identiteten. Syftet här är inte att redogöra för hela EU:s historiska utveckling från grundandet fram till idag. Men det kommer senare visa sig vara fruktbart att inleda denna redogörelse över den europeiska identitetens utveckling med att kort nämna det som dagens EU-kommission benämner som ”ett av de första dokumenten som argumenterar för en europeisk konstitution,” nämligen *Ventotenemanifestet* från 1941.⁵⁵ I manifestet, vilket även går under namnet ”For a Free and United Europe”, argumenterar dess författare för att en fri, fredlig och enad kontinent enbart kan växa fram ur skapandet av en europeisk federation.⁵⁶ Om än ordet federation inte förekommer i de officiella EU-dokumenterna som undersöks här kom författaren till *Ventotenemanifestet* att ha ett visst inflytande på EU-projektets utveckling,⁵⁷ vilket kommer synliggöras i undersökningen.

2.1.1 En europeisk identitet tar form

Grundandet av det som kom att utvecklas till dagens EU skedde år 1951 i samband med bildandet av Kol- och stålgemenskapen. Till en början handlade det europeiska enandet framförallt om ekonomisk integration, tanken var att en kulturell integration skulle följa automatiskt av det ekonomiska samarbetet. I samband med 70-talets oljekris med medföljande inflation och arbetslöshet uppenbarades det europeiska projektets legitimitetsproblem. Som lösning på problemet uppkom tanken om behovet av att konstruera- och uttrycka en europeisk identitet.⁵⁸ *Deklaration om europeisk identitet* signerades av gemenskapens medlemsländer 1973. Syftet med att definiera en gemensam europeisk identitet uttrycks här framförallt vara för att underlätta fastställandet av medlemsländernas roll i samarbeten med andra länder.⁵⁹ Deklarationen slår fast att den delade

⁵⁵ Europeiska kommissionen, *EU:s pionjärer – Altiero Spinelli: en obevklig federalist*, 2019. Tillgänglig: https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/eu_pioneers_altiero_spinelli_sv.pdf [hämtad 2019-12-09]

⁵⁶ Altiero Spinelli & Ernesto Rossi, *The Ventotene Manifesto*, 1941. tillgänglig: <https://www.partitoradical.it/wp-content/uploads/2018/06/1944-The-Ventotene-Manifesto-TESTO.pdf> [hämtad 2019-12-09]

⁵⁷ Europeiska kommissionen, *EU:s pionjärer – Altiero Spinelli: en obevklig federalist*.

⁵⁸ Cris Shore, *Building Europe – The Cultural Politics of European Integration*, London; New York: Routledge, 2000, s. 18-19

⁵⁹ Detta kan betraktas mot bakgrunden av bildandet av Kol- och stålgemenskapen 1951 som framhåver vikten av att bevara freden samt att ett fredligt Europa enbart kan bli verklighet om det först finns solidaritet. Samt mot bakgrunden av bildandet av den Europeiska ekonomiska gemenskapen som även betonar vikten av solidaritet mellan Europa och andra länder. Se Europeiska kommissionen, *Treaty Establishing The European Coal and Steel Community*, 1951, s. 3. Tillgänglig: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:11951K:EN:PDF> [hämtad 2019-12-09], Europeiska kommissionen, *Treaty establishing the European Economic Community*, 1958, s. 1. Tillgänglig: https://www.ab.gov.tr/files/ardb/evt1_avrupa_birligi/1_3_1_kurucu_antlasmalar/1957_treaty_establishing_eec.pdf [hämtad 2019-12-09]

identiteten som ska visas i externa relationer grundar sig i de värden och principer som är sammankopplade med den civilisation de alla tillhör. De värden och principer som skrivs in i den europeiska identiteten är representativ demokrati, rättsstatsprincipen, social rättvisa och respekt för de mänskliga rättigheterna; värden och principer som EU menar härstammar från Europas gemensamma historiska arv.⁶⁰

Det är alltså tal om en europeisk civilisation karaktäriserad av specifika värden, vilka utgör den europeiska identiteten. Vilken mening eller betydelse som läggs in i dessa värden är ingenting som förklaras eller utvecklas i deklARATIONEN, mer än att ”all of these [values] are fundamental elements of the European Identity.”⁶¹ Att se till de gemensamma värden likställs med utvecklandet av ett enat europeiskt handlande gentemot övriga av världen, den europeiska identiteten tillskrivs således ett ineliggande *ansvar*. Det handlar om ansvaret att verka för global spridning av fred och stabilitet genom att i världsliga relationer försäkra att den gemensamma identitetens värden och principer upprätthålls.⁶² Ansvaret som tillskrivs den europeiska identiteten är alltså dubbelt; dels att se till -och upprätthålla det gemensamma historiska arvet, dels till att föra fram de gemensamma värdena och principerna till resten av världen. Viktigt att påpeka är att deklARATIONEN fastslår att enandet i den gemensamma identiteten inte ska resultera i handlingar grundat i maktbegär, det är viljan att bidra till en internationell gemenskap karaktäriserad av harmoni och rättvisa som står i centrum. Därav ska det europeiska enandet inte vända sig mot någon och internationella samarbeten ska inte uteslutas på grund av ett lands specifika kulturella och sociala ordning.⁶³

Det går i *Deklaration om europeisk identitet* att läsa konstruerandet av den europeiska identiteten som något vilket framförallt syftar till att ena medlemsländernas politiska elit. En starkt sammanhållning inom gemenskapen framstår som nödvändig främst för att utveckla ett sammanhållet handlande gentemot övriga världen, vilket ses som början på utvecklingen mot en europeisk utrikespolitik.⁶⁴ Den sammanhållning som anses komma ur ett enande i den europeiska identiteten uttrycks som eftersträvansvärd för att medlemsländerna ska uppfattas som en gemenskap utifrån, det framkommer i deklARATIONEN således ingenting om viljan att skapa sammanhållning mellan Europas invånare. Som framkommer i *Tindemansrapporten* (1976) har EU-projektet inte lyckats få med sig allmänheten i enandeprocessen, vilket uppenbaras genom projektets brist på politiska legitimitet. Insikten om folkets avsaknad av tilltro till en gemensam europeisk politik medför insikten om att ekonomisk integration inte nödvändigtvis resulterar i en europeisk

⁶⁰ Europeiska kommissionen, "Declaration on the European Identity", s. 2-3

⁶¹ Europeiska kommissionen, "Declaration on the European Identity", s. 2

⁶² Europeiska kommissionen, "Declaration on the European Identity", s. 3-4

⁶³ Europeiska kommissionen, "Declaration on the European Identity", s. 3

⁶⁴ Europeiska kommissionen, "Declaration on the European Identity", s. 4

sammanhållning.⁶⁵ Till skillnad från *Deklarationen om europeisk identitet* uttrycker *Tindemansrapporten* en strävan att förena *folket*, om att skapa solidaritet mellan människor. Betoningen ligger på att skapa samhällen genomstrålade av den europeiska identitetens värden och principer, om att skapa ett mer demokratiskt Europa som offentligheten kan ta del i och påverka.⁶⁶ *Tindemansrapporten* framhåller alltså vikten av sammanhållning mellan människor, att en effektiv europeisk demokratisk politik enbart kan uppstå om det finns kollektivt stöd, något som anses uppstå genom en stärkt europeisk identitet.⁶⁷

Om än tyngdpunkten ligger på europeisk sammanhållning inom Europas gränser framhävs även det ansvar gentemot världen som ett enande kring den europeiska identitetens värden och principer medför. Detta ansvar förklaras i *Tindemansrapporten* vara riktat mot ”de [övriga] europeiska länderna med en demokrati liknande vår [de nio medlemsländerna],”⁶⁸ dvs internationella samarbeten uttrycks inte längre som helt oberoende av ett lands ordning. Snarare än att sprida värdena frihet, demokrati, jämlikhet och respekt för de mänskliga rättigheterna globalt framhävs ansvaret att skydda européers rättigheter, att verka för jämlikhet och rättvisa bland invånarna på den europeiska kontinenten.⁶⁹ Det framstår som om Europa ska vända sig inåt mot sig själv. Att den europeiska identitetens värden i första hand ska upprätthållas inom det egna området förstärks genom uppmaningen att ”ta kontroll över framtiden och bygga ett samhälle som är *enbart vårt* och som reflekterar de värden som är vårt arv och den gemensamma skapelsen av vårt folk.”⁷⁰ Att den europeiska identiteten samtidigt ska träda fram som en global kraft för att Europa inte ska bli ”a footnote in history”,⁷¹ indikerar på viljan att bli ihågkommen som skyddaren av den europeiska identitetens värden. Viljan att ge den europeiska identiteten en påtaglig plats i historien blir i sammanhanget sammankopplat med viljan att upprätthålla en tydlig distinktion mellan en europeisk insida och utsida, med viljan att ta kontrollen över utvecklingen mot en framtida federal makt.

2.1.2 Stärkandet av den kulturella europeiska identiteten

Under 80-talet fördjupas EU-projektets kulturella dimension.⁷² Då *Tindemanrapporten* uttrycker behovet av att få Europas människor att känna samhörighet med varandra genom den europeiska

⁶⁵ Europeiska kommissionen, ”Tindemans Report on European Union” 1976 i *Bulletin of the European Communities*, Supplement 1/76, s. 11

⁶⁶ I sammanhanget kan det vara intressant att veta att det första allmänna Europaparlamentsvalet var år 1979 (rösträtt hade de som var medborgare i något av gemenskapens dåvarande nio medlemsländer), efter bestämmelser som fastslogs ett halvår efter *Tindemansrapporten* presenterades. Se Udo Bux, *Europaparlamentet: historisk bakgrund*, 2019. Tillgänglig: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sv/sheet/11/europaparlamentet-historisk-bakgrund> [hämtad 2019-12-09]

⁶⁷ Europeiska kommissionen, ”Tindemans Report on European Union”, s. 12-13

⁶⁸ Europeiska kommissionen, ”Tindemans Report on European Union”, s. 18 (min övers.)

⁶⁹ Europeiska kommissionen, ”Tindemans Report on European Union”, s. 24, 26

⁷⁰ Europeiska kommissionen, ”Tindemans Report on European Union”, s. 12 (min övers. och kursivering)

⁷¹ Europeiska kommissionen, ”Tindemans Report on European Union”, s. 12

⁷² Shore, *Building Europe – The Cultural Politics of European Integration*, s. 25

identiteten, förstärks detta i *People's Europe - Report from the Ad Hoc Committee* (1985). Här framkommer det att EU-projektet handlar om *medborgarna*⁷³, att EU ska stärka och främja den europeiska identiteten för det europeiska folkets skull, och för omvärlden.⁷⁴ Det medföljande ansvaret gentemot övriga världen framhålls återigen som viktigt; ett enat Europa ska handla för att motarbeta mänskligt lidande (svält och torka är de lidanden som nämns) genom projekt som på lång sikt ska ta itu med dessa lidandens grundläggande orsaker (genom volontärarbete).⁷⁵ Det medföljande ansvaret framställs här som uppkommet ur tanken om ”den mest lämpades börda”.⁷⁶ Att den europeiska identiteten, just på grund av sin europeiska identitet, har ansvaret att ”rätta till fel” är ett ansvar med ett eurocentriskt ovanifrånperspektiv.

Att det anses viktigt att engagera Europas invånare i enandesprocessen framgår likaså i *Europeiska enhetsakten* signerad av medlemsländerna 1986. Det uttrycks här att idén om Europa i allt högre grad överensstämmer med de önskingar som ”Europas demokratiskt folk” har. Det rör sig om önskingar sammankopplade med den europeiska identitetens värden och dess ineliggande ansvar att verka enligt demokratins principer, med respekt för de mänskliga rättigheterna och för att bidra till global säkerhet och fred.⁷⁷ Även då en *global* vision kommer till uttryck står det territoriella Europa i centrum. Det framkommer i *People's Europe* att den europeiska identiteten ska stärkas och vidgas genom samarbeten med andra europeiska länder, länder som även de delar det *kulturella* arvet.⁷⁸ Här är det alltså inte längre tal om enbart ett gemensamt arv, detta gemensamma arv är kulturellt. Är det detta gemensamma kulturella arv som ligger till grunden för en möjlig framtida europeisk federation? Om än det inte talas direkt om en federation talas det i *People's Europe* om speciella europeiska medborgerliga rättigheter, vilka härleds från det gemensamma arvet med dess värden och principer. Det är således demokrati, rättsstatsprincipen, social rättvisa och respekt för de mänskliga rättigheterna, dvs de grundläggande elementen i den europeiska identiteten, som ska utgöra grunden för de särskilda europeiska rättigheterna.⁷⁹ Syftet med dessa rättigheter är att stärka känslan av den europeiska samhörigheten. Känslan av att vara *ett* folk ska även stärkas genom rörelsefrihet inom unionen och genom olika symboler så som emblem, flagga och en Europahymn.⁸⁰ Utan att uppehålla mig vid dessa symboler vill jag bara nämna något kort om Europahymnen, något som jag även kommer återkomma till senare. Europahymnen är Ludwig van

⁷³ Om medborgarna i medlemsländerna, inte om det europeiska medborgarskapet som infördes först i samband med *Fördraget om den europeiska unionen* 1992.

⁷⁴ Europeiska kommissionen, "A People's Europe – Reports From the Ad Hoc Committee" 1985 i *Bulletin of the European Communities*, Supplement 7/85, s. 4

⁷⁵ Europeiska kommissionen, "A People's Europe – Reports From the Ad Hoc Committee", s. 27

⁷⁶ "Den mest lämpades börda" ska här läsas som en omskrivning av den historiska kolonialismens och imperialismens "The White Man's Bruden".

⁷⁷ Europeiska kommissionen, *Single European Act*, Signerad i Luxembourg, 1986, s. 2, tillgänglig: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11986U/TXT&from=SV> [hämtad 2019-11-20]

⁷⁸ Europeiska kommissionen, "A People's Europe – Reports From the Ad Hoc Committee", s. 21

⁷⁹ Europeiska kommissionen, "A People's Europe – Reports From the Ad Hoc Committee", s. 19

⁸⁰ Europeiska kommissionen, "A People's Europe – Reports From the Ad Hoc Committee", s. 14, 21, 29

Beethovens *An Die Freude*, vilken är en tonsättning av en av Friedrich von Schillers dikter. Trots att musikstycket enbart är instrumental anser EU att det uttrycker de europeiska idealen frihet, fred och solidaritet,⁸¹ och således gestaltar den europeiska identiteten. Det intressanta med hymnen är att den är en musikalisk version av en dikt av just Schiller då han idealiserar den antika civilisationen och talar för ett världsmedborgarskap.⁸²

Är den i *People's Europe* uttryckta visionen om ett europeiskt medborgarskap en vision om att det kulturella (antika) arvet ska visa vägen mot en kosmopolitisk världsordning? Den europeiska kulturella identiteten beskrivs trots allt som en ”pluralistisk humanism grundad i demokrati, rättvisa och frihet,”⁸³ och den har ett inskrivet ansvar att verka för de mänskliga rättigheterna och motarbeta lidande i världen. Men, det går att fundera på vad som menas med att ”motarbeta mänskligt lidande i världen”. Å ena sidan borde det innebära ett globalt säkrande av frihet, jämlikhet och respekt för de mänskliga rättigheterna, men å ena sidan framkommer det att dessa värden ska utgöra specifika europeiska rättigheter. Huruvida den europeiska identiteten med dess värden, principer och ansvar framförallt ska verka inom Europas gränser, eller om den ska spridas globalt för upprättandet av en fredlig och harmonisk planet, är således en fråga med tvetydigt svar.

I *A People's Europe: Communication from the Commission to the European Parliament* (1988) talas det om ett Europa utan gränser, om ett Europa där befolkningen har möjlighet att delta i formandet av en gemensam framtid.⁸⁴ Det kan sägas handla om ett gränslöst Europa i dubbel bemärkelse, detta i och med svårigheten att ringa in den europeiska kulturella identiteten på grund av att den sägs vara ett resultat av just en mångfald kulturer.⁸⁵ Denna mångfald kulturer framställs inte som en mångfald bestående av nationalstaternas kulturer i och med att kulturella utbyten med övriga länder framhålls som en nödvändighet. Det talas även om likheter mellan den europeiska kulturen och andra kulturer.⁸⁶ Att kulturella utbyten är något centralt för den europeiska identiteten resulterar även i att den uttrycks som relativt inkluderande, och det är den europeiska identitetens ansvar att respektera människans värdighet och arbeta mot rasdiskriminering och segregation av utlänningar.⁸⁷ Även här påtalas tvetydigheten kring huruvida den europeiska identitetens ansvar för dess tilldelade värden är ett ansvar med global vision, eller enbart ett ansvar koncentrerat till den europeiska kontinenten.

⁸¹ Europeiska unionen, *The European Anthem*, 2019. Tillgänglig: https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/anthem_en [hämtad 2019-12-09]

⁸² Friedrich von Schiller, "Ur estetiska brev" i *Aisthesis – Estetikens historia del 1*, Sara Danius, Cecilia Sjöholm och Sven-Olov Wallenstein (red.), Stockholm: Thales, 2012, s. 192-193

⁸³ Europeiska kommissionen, "A Fresh Boost for Culture in the European Community" 1987 i *Bulletin of the European Communities*, Supplement 4/87, s. 5 (min övers.)

⁸⁴ Europeiska kommissionen, *A People's Europe: Communication From the Commission to the European Parliament*, COM 88 331/final, 1988, s. 32

⁸⁵ Europeiska kommissionen, *A People's Europe: Communication From the Commission to the European Parliament*, s. 9

⁸⁶ Europeiska kommissionen, "A Fresh Boost for Culture in the European Community", s. 24

⁸⁷ Europeiska kommissionen, *A People's Europe: Communication From the Commission to the European Parliament*, s. 18

2.1.3 En starkare europeisk identitet och mer Europa

Tanken om att den europeiska identiteten bär på ett ineliggande ansvar förstärks i *Maastrichtfördraget* (1992) och realiseringen av en gemensam utrikes- och säkerhetspolitik. Införlivandet av utrikes- och säkerhetspolitiken syftar just till att underlätta ett enat europeiskt handlande för att säkra den europeiska identitetens värden genom att verka för fred, säkerhet och framsteg i både Europa och övriga världen.⁸⁸ Att säkra de gemensamma värdena och förstärka den gemensamma identiteten handlar om att axla ett ansvar för att utveckla och befästa demokratin, rättsstatsprincipen, respekten för mänskliga rättigheter och fundamentala friheter.⁸⁹

Det förekommer ofta i EU-dokument, i alla fall indirekt, en dikotomi mellan främjandet av den europeiska identitetens värden och en tillbakagång till förödelse och lidande. Vilket bland annat framkommer i *Maastrichtfördraget* som uppmanar till att inte glömma ”the historic importance of the ending of the division of the European continent and the need to create firm bases for the construction of the future Europe.”⁹⁰ Vidare ska detta framtida Europa skapas genom att förstärka den europeiska identitetens värden och principer.⁹¹ Det uttrycks ett antingen eller; antingen enas Europa kring den gemensamma identiteten och verkar för en fredlig värld, eller så uppstår situationer som kan liknas med historiens perioder av nationalism, imperialism och totalitarism. Om än de värden och principer härrörande från det europeiska arvet har förnekats under vissa historiska perioder är det trots allt detta arv som anses vara grundande för Europas enande efter andra världskriget, samt för det fortsatta arbetet för en fredlig framtid.

Maastrichtfördraget möjliggjorde även upprättandet av en gemensam migrations- och asylpolitik,⁹² vilken beskrivs som önskvärd för den fria rörligheten av människor och för att den europeiska gemenskapens rättsordning inte ska ta skada.⁹³ År 1994 kommer Europeiska kommissionens *On Immigration and Asylum Policies*, vilken är skriven med situationen i före detta Jugoslavien som bakgrund.⁹⁴ Liksom i *A People's Europe* (1988) ses kulturella utbyten som någonting positivt, migration ses som något som alltid har berikat unionens multikulturella historiska och samtida realitet.⁹⁵ Likaså talas det för att den då samtida migrationssituationen måste betraktas mot bakgrunden av Västeuropas historiska tradition att respektera människans värde och den sociala rättvisan. Migrationen till Europa ska således inte stoppas utan dess fördelar ska

⁸⁸ Europeiska kommissionen, *Treaty on European Union*, signerad i Maastricht, 1992, s. 2, 58, tillgänglig: https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/treaty_on_european_union_en.pdf [hämtad 2019-11-20]

⁸⁹ Europeiska kommissionen, *Treaty on European Union*, 1992 s. 30

⁹⁰ Europeiska kommissionen, *Treaty on European Union*, 1992 s. 1

⁹¹ Europeiska kommissionen, *Treaty on European Union*, 1992 s. 1

⁹² Europeiska kommissionen, *On Immigration and Asylum Policies*, COM 94 32/final, 1994, s. 5

⁹³ Europeiska kommissionen, *Treaty on European Union*, 1992 s. 92

⁹⁴ Europeiska kommissionen, *On Immigration and Asylum Policies*, s. 7

⁹⁵ Europeiska kommissionen, *On Immigration and Asylum Policies*, s. 1

framhållas för att möjligheterna till laglig migration ska kunna förbättras.⁹⁶ Nödvändigheten av öppenhet gentemot migranter kan ses som ett exempel på den europeiska identitetens ansvar att verka för de mänskliga fri- och rättigheterna och den sociala rättvisa. Att visa öppenhet och tolerans gentemot flyktingar och de i behov av internationellt skydd på grund av humanitära orsaker är således att visa och upprätthålla den europeiska identiteten.

På grund av den historiska kontext i vilken *On Immigration and Asylum Policies* tillkom talas det om ett ökat migrationstryck, vilket är något som anses måste *kontrolleras*.

Migrationstrycket är alltså inte något som bör hindras med hårdare restriktioner då inskränkande bestämmelser sägs leda till ökad illegal invandring.⁹⁷ Innebörden av att kontrollera migrationen ses som synonymt med att minska den, en minskning som ska ske genom att handla fredsbevarande och genom att sprida demokratins principer. Hur detta ansvar ska uttrycka sig i praktiken är genom att föra dialoger med andra länder och att vidtaga åtgärder om det kommer information om att mänskliga rättigheter kränks.⁹⁸ Samtidigt som kontrolleringen av migrationen ska visa på den europeiska identitetens värden och principer ska fler gränskontroller upprättas för att förhindra att människor tar sig in i Europa illegalt.⁹⁹ Å ena sidan uttrycks det alltså att Europa ska ta sig an humanitära utmaningar genom att handla med respekt för de mänskliga rättigheterna och för att dessa rättigheter respekteras globalt, å andra sidan ska illegala invandrare förhindras tillträde till det europeiska territoriet. Det uppenbaras således ett undantagsfall, en situation där de mänskliga fri- och rättigheterna faktiskt kommer sekundärt (eller om det handlar om en specifik tolkning eller syn på vad de mänskliga rättigheterna innebär). Detta undantag uttrycks ordagrant i *Draft Treaty Establishing a Constitution for Europe* (2004),¹⁰⁰ där fastslås det att människans friheter får berövas i syfte att förhindra illegal invandring.¹⁰¹ I samma fördrag framhålls även människan med sin värdighet som EU-projektets primära grund; ”människans värdighet är okränkbar” och varje människas rätt till liv måste respekteras och skyddas, likaså betonas vikten av principen om non-refoulement.¹⁰² Gäller de mänskliga fri- och rättigheterna enbart européer? Europa beskrivs i *Laekenfördraget* (2001) som ”de humanistiska värdenas kontinent [...] frihetens, solidaritetens och framförallt mångfaldens kontinent.”¹⁰³ Det kan således tolkas som om det enbart är inom Europas

⁹⁶ Europeiska kommissionen, *On Immigration and Asylum Policies*, s. 4

⁹⁷ Europeiska kommissionen, *On Immigration and Asylum Policies*, s. 24, 27

⁹⁸ Europeiska kommissionen, *On Immigration and Asylum Policies* s. 14, 20

⁹⁹ Europeiska kommissionen, *On Immigration and Asylum Policies*, s. 28

¹⁰⁰ Detta fördrag implementerades aldrig på grund av att det inte godkändes av Frankrike och Nederländerna. Men då det godkändes av EU:s dåvarande övriga 23 medlemsländer, samt på grund av att det finns stora likheter mellan fördraget och *Lissabonfördraget* (2007), samt *Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna* anser jag inte att det skulle vara ett problem att referera till detta fördrag.

¹⁰¹ Europeiska kommissionen, "Treaty Establishing a Constitution for Europe" 2004 i *Official Journal of the European Union*, vol. 47, 2004, s. 429

¹⁰² Europeiska kommissionen, "Treaty Establishing a Constitution for Europe", s. 41-42, 115 (citat s. 42 (min övers.)). Principen om non-refoulement syftar till att skydda flyktingar i situationer då deras rätt till liv och frihet kränks, se FN:s flyktingkommissariat, *Non-refoulement and the Scope of its Application*, 2007, tillgänglig: <https://www.unhcr.org/4d9486929.pdf> [hämtad 2019-12-03]

¹⁰³ Europeiska kommissionen, "Laeken Deklaration on the Future of the European Union" 2001 i *Bulletin of the European Union* nr. 12, 2001, s. 44 (min övers.)

territoriella gränser som de mänskliga fri- och rättigheterna ska garanteras. Där demokratins principer inte värderas, och där de mänskliga rättigheterna inte respekteras är områden som hamnar utanför EU-projektet. Meningen ”den enda gräns som Europeiska unionen drar gäller demokrati och mänskliga rättigheter”¹⁰⁴ får således en annan möjlig innebörd. Att garantera *medborgarna* frihet, säkerhet och rättvisa förklaras trots allt vara en av EU-projektets huvuduppgifter, men likaså är arbetet för världslig fred, säkerhet och ömsesidig respekt mellan människor, samt att bidra till strikt efterlevnad av de mänskliga rättigheterna.¹⁰⁵

År 2005 uppmärksammades femtioårsdagen för den första europeiska kulturella sammankomsten efter de europeiska förödelserna i samband med världskrigen. Denna kulturella sammankomst framhävs som startskottet på den europeiska kulturella gemenskapens utveckling, en utveckling som resulterat i en politik för att säkra den kulturella mångfalden genom respektfulla dialoger. Dessa dialoger framstår som främst utgörande av dialoger inom Europa i och med att kulturell olikhet premieras så länge det går att hitta en grund i den europeiska identitetens värden.¹⁰⁶ Samtidigt medges det att en avvisande inställning mot främmande kulturer ofta leder till ”förfärliga och ansvarslösa misstag” och att det i det europeiska arvet ligger en tradition av att se till vad som gör ett mänskligt liv mänskligt.¹⁰⁷

Om än det inte ges någon vidare förklaring av de värden som utgör den europeiska identiteten ges en förklaring till vad som menas med kultur. Den kulturförståelse som används av EU innefattar ”alla de värden som ger människor anledningar att leva och handla.”¹⁰⁸ Det handlar om en kulturförståelse som förklaras ha spår från antiken, renässansen och romantiken. Denna syn på kultur anses även ha resulterat i att kulturen rör sig mot ett starkare band till den europeiska identitetens värden.¹⁰⁹ Återigen framkommer alltså tanken om att konstruktionen och utvecklingen av den europeiska identiteten är intimt sammankopplad med upprätthållandet av en uppsättning värden och principer. Och som sägs i den senaste *Fördraget om Europeiska unionen (Lissabonfördraget)* har EU-projektet och dess utveckling byggt- och ska fortsätta bygga på värden och principer om människans värdighet, frihet, demokrati, jämlikhet, rättsstatsprincipen och respekt för de mänskliga rättigheterna.¹¹⁰ Likaså är det dessa värden och principer som ska upprätthållas i

¹⁰⁴ Europeiska kommissionen, ”Laeken Deklaration on the Future of the European Union”, s. 44 (min övers.)

¹⁰⁵ Europeiska kommissionen, ”Treaty Establishing a Constitution for Europe”, s. 11-12

¹⁰⁶ Europeiska rådet, *50 Years of the European Cultural Convention*, 2004, s. 17. tillgänglig: https://www.coe.int/t/dg4/CulturalConvention/Source/Bilan50_EN.pdf [hämtad 2019-12-03]

¹⁰⁷ Europeiska rådet, *50 Years of the European Cultural Convention*, s. 5-6

¹⁰⁸ Europeiska rådet, *50 Years of the European Cultural Convention*, s. 14

¹⁰⁹ Europeiska rådet, *50 Years of the European Cultural Convention*, s. 14-15

¹¹⁰ Europeiska kommissionen, *Treaty on European Union*, signerad i Lissabon, 2007 s. 11, tillgänglig: http://publications.europa.eu/resource/cellar/688a7a98-3110-4ffe-a6b3-8972d8445325.0007.01/DOC_19 [hämtad 2019-11-20]

relationer och samarbeten med övriga världen.¹¹¹ Den europeiska identiteten ska således genomsyra hela EU-projektet, både inom och utanför medlemsländernas gränser.

Men bevarandet och upprätthållandet av den europeiska identitetens värden skulle kunna bli bättre. Projektet *New Narrative for Europe* (2013) uttrycker behovet av att på nytt befästa det som Europa står för, dvs mänsklig värdighet, frihet, demokrati, jämlikhet och respekt för de mänskliga rättigheterna, samt att dessa grundvärden bör spridas globalt. Det handlar således om tanken att EU-projektet ska visa vägen mot ett globalt samhällssystem genom att spåra de värden, principer och idéer som utvecklats från antiken, renässansen och upplysningen. Den europeiska identitetens innehållande värden ska vidare återupptäckas genom en ”ny renässans”.¹¹² En renässans som utgår från tanken om att ett politiskt Europa enbart kan uppkomma genom att se till det gemensamma kulturella arvet, vilket förutsätter att det råder en känsla av samhörighet mellan de europeiska medborgarna. *New Narrative* uttrycker behovet av en ny berättelse om Europa, en berättelse som kan befästa den europeiska identiteten, något som anses kräva en ny kosmopolitanism.¹¹³ I och med att det i sammanhanget även påtalas ett behov av att spåra tankar och idéer härrörande från bland annat upplysningen går det att fundera på om det handlar om att återuppta exempelvis Kants idéer om världsmedborgarskap, vilket då även skulle återknyta till de europeiska idealen som anses återspeglas i Europahymnen. Att bevara freden framhålls som en central aspekt i EU-projektet, vilket även uttrycks i *New Narrative*.¹¹⁴ Enligt Kant kan freden endast bevaras med idén om världsmedborgarskap, ett världsmedborgarskap som i sin tur utgör en form av universell människorätt.¹¹⁵ Det handlar hos Kant således om en kosmopolitisk världsordning i syfte att bevara freden. Men frågan är om den europeiska identitetens värden ska spridas globalt, den kosmopolitanism som nämns i *New Narrativ* är ”a new cosmopolitanism for its citizens”.¹¹⁶ Oavsett vilken vision om Europas framtid som ligger i denna form av ”kosmopolitanism” fastställs det i en vitbok om EU-projektets framtid att oavsett vilken riktning projektet kommer ta så ska den europeiska identitetens ineliggande värden stå i centrum.¹¹⁷

2.2 KONSEKVENSER AV EU:S IDENTITETSKONSTRUKTION

Nu har EU:s konstruktion av den europeiska identiteten behandlats utifrån dess historiska utveckling i EU-dokumentet, dvs det är EU:s idé om den europeiska identiteten som har fått träda

¹¹¹ Europeiska kommissionen, *Treaty on European Union*, 2007, 2. 23

¹¹² EU:s kulturkommitté, *New Narrative for Europe*, 2013, s. 1-4. Tillgänglig: https://ec.europa.eu/assets/eac/culture/Policies/new-narrative/documents/declaration_en.pdf [hämtad 2019-12-03]

¹¹³ EU:s kulturkommitté, *New Narrative for Europe*, s. 3-4

¹¹⁴ EU:s kulturkommitté, *New Narrative for Europe*, s. 2

¹¹⁵ Immanuel Kant, *Om den eviga freden*, 2:a uppl., Alf W. Johansson (övers.), Göteborg: Daidalos, 2018, s. 72

¹¹⁶ EU:s kulturkommitté, *New Narrative for Europe*, s. 4 (min kursivering)

¹¹⁷ Europeiska kommissionen, *White Paper on the Future of Europe*, 2017, s. 15, 26, tillgänglig: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/white_paper_on_the_future_of_europe_en.pdf [hämtad 2019-12-03]

fram. Som synliggjorts uttrycks det i sammanhanget för EU:s identitetskonstruktion en spänning mellan å ena sidan en europeisk federation och å andra sidan ett globalt världssamhälle, något som uppenbarar en tvetydig gräns mellan identitetens insida och utsida. Då den hittills behandlade idén om den europeiska identiteten går att leda tillbaka på EU:s självbild behandlar EU själv inte konsekvenser av det sätt på vilken den konstrueras. I och med att jag syftar till att ifrågasätta den europeiska identitetens värden kommer jag nu behandla invändningar på identitetskonstruktionen och medföljande konsekvenser av den, något som grundar sig i tidigare forskning snarare än i EU-dokument. Jag kommer ”öppna upp” identiteten och visa på motsättningar inom vissa aspekter av det som utgör grunden för EU:s identitetskonstruktion. Detta kommer möjliggöra den senare behandlingen av relationen mellan identitetens teoretisk och praktiska uttryck i hanteringen av flyktingkrisen. Den diskussion som nu kommer föras utgår således inte primärt från EU-dokument, utan fokuserar snarare på att framhäva problematiska konsekvenser av den europeiska identiteten som framställs av EU. Parallellt med detta kommer även väsentliga drag av den europeiska identitetskonstruktionen sammanfattas.

2.2.1 *Fredens(?) identitet*

Från *Deklaration om europeisk identitet* fram till *Lissabonfördraget* (vilket utgör grunden för EU:s nuvarande arbete) har EU:s europeiska identitetskonstruktion sammanfallit med tanken om att främja och upprätthålla frihet, demokrati, jämlikhet, rättsstaten och respekt för de mänskliga rättigheterna. Konstruktionen av den europeiska identiteten med dess värden och principer har alltså legat till grund, och utgör fortfarande grunden, för EU:s syn på det egna projektet. Dessa värden och principer uttrycks således som riktmärken för både internt och externt handlande. Som Maria Skordeli påpekar grundandes EU på de värden som tilldelas den europeiska identiteten i EU-dokumentet, och det är dessa värden EU ska verka för och sprida i sitt arbete.¹¹⁸

Att skapa starkare sammanhållning över nationsgränserna har varit en huvudsaklig del i EU-projektet sedan grundandet, vilket även Peo Hansen framhåller,¹¹⁹ och konstruerandet av den europeiska identiteten har i sammanhanget tilldelats en betydande roll. Syftet med det första officiella försöket att konstruera och befästa en europeisk identitet var just att skapa enighet mellan gemenskapens medlemsländer, framförallt för att utveckla ett europeiskt enat handlande gentemot omvärlden och tydliggöra rollen i externa relationer.

Den europeiska identiteten framställs som uppstående ur det gemensamma arvet – det må vara ett historiskt, kulturellt eller humanistiskt arv, men det rör sig om ett arv varur värden och

¹¹⁸ Maria Skordeli, "The European Union as a Global Power of Values" i *European View* nr. 11, 2012, s. 150

¹¹⁹ Peo Hansen, *Europeans Only? – Essays on Identity Politics and the European Union*, Umeå: Umeå universitet, 2000, s. 53

principer om frihet, jämlikhet, demokrati, social rättvisa och respekt för de mänskliga rättigheterna härleds från. Det handlar om en identitet med ett medföljande ansvar, ett ansvar att verka för global spridning av fred och stabilitet. Som framkommer i *Deklaration om europeisk identitet* ska det enade europeiska handlandet inte utvecklas från ett maktbegär eller leda till makthandlingar, det ska verka genom harmoniska och rättvisa samarbeten. Men som Bo Stråth menar upprättas en hierarkisering ur det sätt på vilket de internationella samarbetena framställs. Primärt handlar det om samarbeten med övriga Europa, följt av angränsande länder för att slutligen även innefatta samarbeten med övriga världen.¹²⁰ Uppmuntrandet till samarbeten med övriga världen kan ses som en del i europaprojektets europeisering, vilken Stråth beskriver som en omformning av den historiska imperialismens tanke om uppdraget att ”civilisera världen”.¹²¹ I sammanhanget för imperialismens historiska ”civiliseringsuppdrag” är det svårt att tala om samarbeten med andra länder genomsyrat av den europeiska identitetens värden och oberoende av maktanspråk. Men det handlar enligt Stråth just om en *omformning* av den imperialistiska tanken. Det handlar således om Europas europeisering genom befastandet av den europeiska identiteten, inte om att europeisera världen. I och med det av EU framhållna ansvaret att sprida den europeiska identitetens värden globalt är det dock möjligt att se spår av viljan till världslig europeisering, om än detta världsliga projekt kommer sekundärt i relation till Europas enande. Upprättandet och befastandet av den europeiska identiteten syftar alltså dels till att skapa fred, frihet och jämlikhet inom Europas gränser, dels till att leda utvecklingen mot en värld genomsyrad av fred, frihet och jämlikhet. I EU:s behandling av den europeiska identiteten uppenbaras spår av både en vision om en federation och om en kosmopolitisk världsordning.

Betoningen på den europeiska identitetens inneliggande ansvar att verka för fred samt avsägandet av makthandlingar, vilket bland annat framkommer i *Deklaration om europeisk identitet*, visar enligt Cris Shore på en dikotomisering som EU målar upp. Syftet med det europeiska enandet var redan från början att gå utöver den existerande europeiska ordningen bestående av konkurrerande nationalstater. Konstruktionen av en gemensam identitet, vilket ju syftar till att förstärka känslan av samhörighet, blev ett medel för att säkra fredsprojektet och visionen om en fredlig, frihetlig och jämlik europeisk kontinent. Den dikotomiska tanken Shore påtalar är den mellan nationalstaternas kaos och fredens EU, en tanke grundat i antagandet om att det är nationalstaternas konkurrerande nationalistiska ideologier som hindrar freden.¹²² Här framträder

¹²⁰ Mikael af Malmberg & Bo Stråth, "Introduction: The National Meanings of Europe" i *The Meaning of Europe*, Mikael af Malmberg & Bo Stråth (red.), Oxford: Berg, 2002, s. 11

¹²¹ af Malmberg & Stråth, "Introduction: The National Meanings of Europe", s. 10

¹²² Shore, *Building Europe – The Cultural Politics of European Integration*, s. 2, 16-17

således spår av en federalistisk vision.¹²³ Även Oriane Calligaro lyfter fram det europeiska enandeprojektets koppling till en federal logik. Hon menar att EU:s europeiska identitetskonstruktion syftar just till att skapa ett europeiskt demos för att överkomma de inskränkande nationella identiteterna.¹²⁴

Som redan uppmärksammats uttrycktes behovet av en europeisk identitet till en början som en del i ett elitistiskt projekt, till att ena den europeiska politiska eliten. Insikten om EU-projektets brist på politisk legitimitet resulterade i tanken om att förena Europas folk och skapa solidaritet bland människor. Den europeiska identiteten blev verktyget i försöket att utveckla en europeisk politik stödd av folket. Att använda konstruktionen av den europeiska identiteten för att råda bot på den påträffande avsaknaden av demokrati menar Shore grundar sig i en missriktad tanke.¹²⁵ Från EU:s håll framstår det som om bristen på demokrati beror på att människorna i Europa inte är medvetna om det gemensamma arvet och därför inte identifierar sig med den europeiska identitetens värden och principer. Shore menar däremot att avsaknaden av en effektiv europeisk demokrati grundar sig i att EU-projektet i sig är konstruerat på icke-demokratiska principer, att ett europeiskt demos följer av skapandet av demokratiska institutioner, inte att ett demokratiskt EU utvecklas genom att först skapa ett demos.¹²⁶

2.2.2 *Den europeiska identiteten och den andres försvinnande*

EU tilldelar kulturen en viktig roll för det gemensamma projektets utveckling. En medvetenhet om det europeiska kulturella arvet från antiken, renässansen och upplysningen ska stärkas i syfte att utveckla en kulturell gemenskap genomsyrad av den gemensamma identitetens värden frihet, demokrati, jämlikhet och respekt för de mänskliga rättigheterna. Samtidigt som det kulturella projektet tog fart började vikten av kulturella utbyten med övriga världen betonas alltmer, att utveckla tolerans och dialoger med andra ansågs främja freden. Calligaro uppmärksammar att dessa dialoger framförallt är internt inriktade, att de syftar till att få Europas mångfald av traditioner och kulturer omfamnade av den europeiska identiteten för att säkra freden inom kontinentens gränser. Det ökade fokuset på dialoger med (och mellan) lokala traditioner och minoritetskulturer handlar således om dialoger inom ramen för de så kallade gemensamma värdena.¹²⁷ Identiteten som ska utvecklas, främjas och befästas är något för hela Europa, det är en enhetlighet som eftersträvas.

¹²³ Nämnde tidigare tanken om den federala strukturens roll i grundandet av EU, se s. 18-19. Även Shore framhåller sambandet mellan EU-projektet och federalismens organiserande struktur, se Shore, *Building Europe – The Cultural Politics of European Integration*, s. 15-16, 29, 209, 231

¹²⁴ Oriane Calligaro, "From 'European Cultural Heritage' to 'Cultural Diversity'? – The Changing Core Values of European Culture" i *Politique européenne* 45:3, 2014, s. 27

¹²⁵ Shore, *Building Europe – The Cultural Politics of European Integration*, s. 226

¹²⁶ Shore, *Building Europe – The Cultural Politics of European Integration*, s. 25, 226, 230. Shore menar att EU är organiserat på icke-demokratiska principer framförallt på grund av att han anser att beslutsfattandet är odemokratiskt. Den institution som berörs av EU-valet är Europaparlamentet, vilket inte är det lagstiftande organet och heller inte det som väljer EU-kommissionen som styr EU:s arbete. Se Shore, s. 226 samt Europeiska unionen, "Europaparlamentet", "Europeiska rådet", "Europeiska unionens råd", "Europeiska kommissionen", *EU:s institutioner och andra organ*, 2018. Tillgänglig: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies_sv [hämtad 2019-12-10]

¹²⁷ Calligaro, "From 'European Cultural Heritage' to 'Cultural Diversity'? – The Changing Core Values of European Culture", s. 20-21

Konkurrerande olikheter ska slätas över, samtidigt som de främjas i och med att sökandet efter den europeiska identiteten resulterar i hittandet av en mångfald. Som Hansen menar leder sammanföringen av den europeiska mångfalden under beteckningen den europeiska identiteten till att olikheter görs till en positiv term, samtidigt döljs olikheter i form av motstridigheter. De antagonistiska elementen försvinner från EU-projektets omfång.¹²⁸ Den positiva uppfattningen om olikheter påträffas även i den europeiska gemensamma migrations- och asylpolitiken där migration anses berika en redan multikulturell tradition, och som Hansen påpekar når EU:s främjande av olikhet även utanför mångfalden inom den europeiska identiteten.¹²⁹ Men med tanke på att migrations- och asylpolitiken utvecklades mot bakgrund av den så kallade nya världsordningen efter kalla krigets slut och Jugoslaviens sönderfall, kan den positiva synen på migration ses som en del i EU:s vilja till utvidgning över hela kontinenten. Det är ett antagande som följer Delantys resonemang om att kalla krigets slut resulterade i att Östeuropa ansågs tillhöra Europa som innan likställdes med enbart väst.¹³⁰

Ännu ett steg i stärkandet av känslan av tillhörighet i den gemensamma identiteten kan sägas vara införandet av det europeiska medborgarskapet. Tanken med medborgarskapet är just att garantera medborgarna de värden som ligger i identiteten (om än det är medborgarskap i ett av medlemsländerna som garanterar dessa värden i och med att det europeiska medborgarskapet förutsätter medborgarskap i ett medlemsland). Medborgarskapets syfte att stärka den europeiska identiteten och skydda de värden och principer den utgörs av, resulterar i ett problem som förstärker problemet uppkommet ur konstruktionen av den europeiska identiteten. Det handlar om det problem Åsa Lundgren påtalar, att det är omöjligt att skapa en identitet för att ena Europa utan att samtidigt definiera och utesluta allt icke-Europa.¹³¹ Trots att EU framställer den europeiska identiteten som relativt öppen mot annanhet, upprättar själva identitetskonstruktionen en gräns för vad som inte kan tillhöra det europeiska. Lundgren framhåller vidare att även om gränsen mellan det europeiska och icke-europeiska är svår att dra i och med betoningen på mångfald, är det en gräns som görs i allt identitetsskapande.¹³² Även Stråth uppmärksammar identitetsskapandets dubbla verkan, inkludering och exkludering. Samtidigt framhäver han den problematiska konsekvensen av den europeiska identitetens innehåll; försöket att befästa värdena jämlikhet, frihet och pluralism kommer komma i konflikt med nödvändigheten att exkludera.¹³³

¹²⁸ Hansen, *Europeans Only? – Essays on Identity Politics and the European Union*, s. 57-58

¹²⁹ Hansen, *Europeans Only? – Essays on Identity Politics and the European Union*, s. 90

¹³⁰ Gerard Delanty, "Is There a European Identity?" i *Global Dialogue* 5:3/4, 2003, s. 81

¹³¹ Åsa Lundgren, *Europeisk identitetspolitik – EU:s demokratibistånd till Polen och Turkiet*, Uppsala: Uppsala universitetsbibliotek, 1998, s. 132

¹³² Lundgren, *Europeisk identitetspolitik – EU:s demokratibistånd till Polen och Turkiet*, s. 133

¹³³ Bo Stråth, "A European Identity – To the Historical Limits of a Concept" i *European Journal of Social Theory* 5:4, 2002, s. 398

En vanligt förekommande invändning mot den europeiska identiteten är dess universalistiska dimension. De värden och principer som utgör den; demokrati, frihet, jämlikhet och respekt för de mänskliga rättigheterna, har en universalistisk karaktär men framställs som specifikt europeiska.¹³⁴ Stefan Jonsson påpekar att den europeiska identiteten bär på en allmän tillämpbarhet, att dess värden bör behandlas som en *mänsklig* potential och inte som något tillhörande en specifik identitet.¹³⁵ De värden den europeiska identiteten utgörs av, och de ”särskilda” rättigheter som lättare ska upprätthållas genom det europeiska medborgarskapet är således rättigheter med global applicerbarhet. Men det är i EU-dokumentet en ständig betoning på den europeiska identitetens medföljande ansvar, ansvaret att ta sig an humanitära utmaningar genom att i handling träda fram på världsscenen och visa på identitetens värden. Det framhållna ansvaret resulterar i möjligheten att tala om den europeiska identiteten som en början mot en kosmopolitisk världsordning genomsyrad av de värden EU-projektet syftar till att främja. *Människans* värdighet är trots allt det som uttrycks vara kärnan i projektet, och den europeiska identitetens medföljande ansvar är att visa öppenhet och tolerans gentemot den andre, mot flyktingar som är i behov av skydd. Samtidigt är EU-projektets huvuduppgift att garantera sina *medborgare* frihet, säkerhet och rättvisa, vilket bland annat innebär att illegala invandrare måste hindras från att ta sig in i Europa. En hierarkisk ordning kommer således till uttryck, EU-medborgarna kommer före mänskligheten, i vissa situationer kommer européernas fri- och rättigheter före de mänskliga fri- och rättigheterna.

Det europeiska ansvaret är tudelat. Dels ligger ansvaret i att minska världens lidande genom att handla i enlighet med den europeiska identitetens värden, dels i att stärka identiteten inom det egna territoriet. Det dubbla självtilldelade ansvaret är så pass splittrat att dess förpliktelser motsäger varandra. Enligt Furio Cerutti leder EU:s tanke om att en uppsättning värden och principer ska upprätthållas och främjas i internationella sammanhang till förväntningar (och förhoppningar) utifrån om ett specifikt handlande.¹³⁶ Det är ett handlande som inte alltid uppkommer, vilket uppenbarades i samband med bland annat de jugoslaviska krigen (och i samband med flyktingkrisen, vilket kommer behandlas senare).¹³⁷ Att förväntningar på ett europeiskt handlande inte alltid motsvarar realiteten resulterar i frågor som ”Vad gör Europa?”, ”Varför gör inte Europa något?”, samt i EU-projektets brist på politisk trovärdighet.¹³⁸ Samtidigt som dessa frågor visar på uteblivet konkret politiskt handlande agerar EU genom att försöka befästa en europeisk identitet.

¹³⁴ Lundgren, *Europeisk identitetspolitik – EU:s demokratibistånd till Polen och Turkiet*, s. 131, Calligaro, "From 'European Cultural Heritage' to 'Cultural Diversity'? – The Changing Core Values of European Culture", s. 9, Tomas Pedersen, *When Culture Becomes Politics: European Identity in Perspective*, Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2008, s. 155, Sanja Ivic & Dragad D. Lakicevic, "European Identity: Between Modernity and Postmodernity" i *Innovation: The European Journal of Social Science Research* 24:4, 2011, s. 401

¹³⁵ Stefan Jonsson, "The Ideology of Universalism" i *New Left Review* nr.63, 2010, s. 117

¹³⁶ Furio Cerutti, "A Political Identity of the Europeans?" i *Thesis Eleven* 72:1, 2003, s. 37

¹³⁷ För EU:s bristande handlingförmåga i samband med krigen i Jugoslavien se t.ex Lennart Palm, "Osakligt om krigen i forna Jugoslavien" i *Göteborgs-Posten* 2014-01-29. Tillgänglig: <https://www.gp.se/osakligt-om-krigen-i-forna-jugoslavien-1.434950> [hämtad 2019-12-10]

¹³⁸ Cerutti, "A Political Identity of the Europeans?", s. 35, 37

Det handlar om befästandet av en gemensam europeisk identitet i syfte att motarbeta konkurrerande nationella krafter och skapa politisk legitimitet som kan resultera i ett gemensamt handlande för fred och stabilitet.

2.2.3 Den Stora europeiska identiteten

Om än många menar att EU-medborgarskapet representerar en postnationell form av medborgarskap, vilket framställer EU-projektet som en början på en möjlig utveckling mot en postnationell och mer fredlig världsordning, kan denna uppfattning motbevisas. Det sätt på vilket den europeiska identiteten framställs strider mot de grundläggande postnationella principerna.¹³⁹ Som vi sett konstruerar EU den europeiska identiteten som en essentialistisk identitet, som något oföränderligt uppkommet ur ett tänkt specifikt gemensamt arv. Denna essentialistiskt uttryckta identitet reducerar mångfald genom att låta den inneslutas i en enhet, vilket stärker gränsen mellan identitetens insida och utsida. Det handlar således om att stärka *différence* och osynliggöra *differancé*, något som gör att EU:s identitetskonstruktion skriver in sig i modernitetens Stora Berättelser. Bland annat Hansen talar om EU:s *mytiska* kulturella identitet och understryker att det vore mer fruktbart att utveckla verktyg för en demokratisk politik än att konstruera en mytologisk Stor Berättelse.¹⁴⁰ I stället för att se till en identitets möjliga performativa dimension resulterar den europeiska identitetskonstruktionen i att oföränderliga subjekt ska skapas,¹⁴¹ vilket omöjliggör för möjliga förändringar i relationer mellan insida och utsida. Liksom Delanty betonar är EU:s utmaning inte kulturell, den är politisk.¹⁴² I stället för att använda de gemensamma värdena för att främja en idé om en konstruerad identitet måste de resultera i en politisk realitet för att uppnå legitimitet.¹⁴³

Den europeiska identiteten har alltid tyckts befinna sig i kris, vilket Johan Fornäs poängterar,¹⁴⁴ och det går att instämna. Om EU:s syfte med konstruerandet av identiteten redan i *Deklaration om europeisk identitet* var att skapa samhörighet är det en samhörighet som aldrig riktigt verkar uppstå, vilket blir påtagligt genom projektet *New Narrative for Europe*. I *New Narrative* uttrycks det just ett behov av att *på nytt* skapa ett narrativ för att befästa den europeiska identiteten och dess inneliggande värden. Det är ett projekt som Fornäs beskriver i termer av att gå ”from myth to mythomania”,¹⁴⁵ dvs inte om att gå mot en legitim politisk realitet. EU:s

¹³⁹ Ivic & Lakicevic, "European Identity: Between Modernity and Postmodernity", s. 404

¹⁴⁰ Hansen, *Europeans Only? – Essays on Identity Politics and the European Union*, s. 66, Ivic & Lakicevic, "European Identity: Between Modernity and Postmodernity", s. 404

¹⁴¹ Ivic & Lakicevic, "European Identity: Between Modernity and Postmodernity", s. 400

¹⁴² Delanty, "Is There a European Identity?" s. 83

¹⁴³ Cerutti, "A Political Identity of the Europeans?", s. 29

¹⁴⁴ Johan Fornäs, "Europe Faces Europe: An Introduction" i *Europe Faces Europe – Narratives from Its Eastern Half*, Johan Fornäs (red.), Bistol, Chicago: Intellect, 2017, s. 6

¹⁴⁵ Fornäs, "Europe Faces Europe: An Introduction", s. 7

identitetskonstruerande projekt har alltid varit grundat i tanken om ett gemensamt historiskt arv. Men som Stråth framhåller ligger inte historien bara där redo att upptäckas, den är något som ständigt blir uppfunnen för att kunna tilldela samtiden en specifik vald mening.¹⁴⁶ I sammanhanget för den europeiska identiteten utgörs den uppfunna historien av antiken, renässansen och upplysningen, samt av tanken att det är ur dessa historiska tidsperioder den europeiska identitetens värden uppkommit. Enligt Stråth handlar det om en historisering som försöker framställas som motsatsen till myt, samtidigt som de båda följer samma konstruktionsmönster genom att vila på *en* uppfattning om det förflutna,¹⁴⁷ *differancé* är obefintlig. Vad EU gör i *New Narrative* är således att på nytt försöka befästa en europeisk identitet genom att återigen överlappa historiska och mytiska diskurser.¹⁴⁸

Men som Shore lyfter fram är EU ett pågående projekt mot en ännu okänd riktning,¹⁴⁹ och för att lyssna till Lundgren finns det således utrymme för att omforma den europeiska identiteten.¹⁵⁰ Att omforma identiteten lyfter Delanty fram som ”Europas viktigaste uppgift idag”,¹⁵¹ liksom Stråth som menar att den europeiska identiteten behöver få ett nytt koncept som är mindre eurocentriskt och mer globalt.¹⁵² För att låna ännu en uppsättning ord; Europa är ett ”oavslutat äventyr”.¹⁵³ Alla dessa uttalanden uppkom innan den samtida flyktingsituationen, men betyder det att de spelat ut sin aktualitet?

2.3 DEN EUROPEISKA IDENTITETENS FRAMTRÄDANDE

Hittills har dels den europeiska identiteten så som den skrivs fram av EU behandlats, dels har medförande konsekvenser av denna identitet och sättet den uttrycks på diskuterats. Som tredje steg i det dekonstruktivistiska angreppssättet kommer nu den av EU framställda europeiska identiteten sättas i relation till hur identiteten kan sägas träda fram i praktiken i samband med den samtida flyktingkrisen. Jag syftar här till att, med hjälp av tidigare identifierade konsekvenser av den konstruerade europeiska identiteten samt med Arendt politiska tänkande, visa på motsättningar mellan den identitet som uttrycks av EU och den identitet som visar sig i handling. Detta för att öppna upp för att tänka *annat* kring den europeiska identiteten och dess tilldelade värden. Jag kommer inte avfärda den, utan snarare tänka kring den, med den och i den – för att i enlighet med

¹⁴⁶ Bo Stråth, "Introduction" i *Myth, Memory and the Construction of Community – Historical Patterns in Europe and Beyond*, Bo Stråth (red.), Wien: PIE Lang, 2000, s. 26-27

¹⁴⁷ Stråth, "Introduction", s. 26-27

¹⁴⁸ Detta uttalande härrör från Stråth som likställer skapandet av narrativ med att sammanföra historiska och mytiska diskurser, Stråth, "Introduction".s. 37

¹⁴⁹ Shore, *Building Europe – The Cultural Politics of European Integration*, s. 209

¹⁵⁰ Lundgren, *Europeisk identitetspolitik – EU:s demokratibistånd till Polen och Turkiet*, s. 131

¹⁵¹ Delanty, *Europa – idé, identitet, verklighet*, s. 23

¹⁵² Stråth, "A European Identity – To the Historical Limits of a Concept", s. 398

¹⁵³ Bauman, *Europa – ett oavslutat äventyr*.

det dekonstruktivistiska angreppssättet utmana den europeiska identitetens möjliga och omöjliga innebörd.

Den europeiska identitetens tilldelade värden – frihet, jämlikhet, demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna – är således universalistiska, de är mänskligt applicerbara och inte bara specifikt tillhörande den europeiska identiteten. Respekt för -och upprätthållande av de mänskliga rättigheterna kan sägas vara det mest centrala. Sett till FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna är det inte en förenkling eller på något sätt missvisande att påstå att EU tilldelar den europeiska identiteten de mänskliga rättigheterna. I förklaringen om de mänskliga rättigheterna betonas just frihet, rättvisa, jämlikhet och rättsstatsprincipen, dvs de värden som EU använder för att beskriva den europeiska identiteten.¹⁵⁴ Dessa värden är dock inget som EU definierar eller ger en vidare förklaring av mer än att de härrör från arvet från antiken, renässansen och upplysningen. Den europeiska identitetens tilldelade värden är även de värdeord som upptar Arendts politiska teori. Men är det *samma* begrepp, eller är det homonymer? Och vad går det att säga om den europeiska identiteten som ger sig till känna i hanteringen av flyktingkrisen? Innan jag börjar röra mig bland relationen mellan den av EU konstruerade europeiska identiteten och den identitet som träder fram i flyktingkrisen kommer jag först kort redogöra för hur EU svarat på denna situation.

2.3.1 Den uttalade hanteringen av flyktingkrisen

Som framkommit ligger det i den europeiska identiteten ett ansvar att handla i enlighet med dess värden och principer. Detta ansvar bör alltså gälla i sammanhanget för flyktingkrisen, ”Europa kan inte stillasittande se på när liv går till spillo.”¹⁵⁵ Hur EU menar att ansvaret ska tas, dvs hur liv ska räddas, kan sammanfattas i en kort mening: genom att stoppa den illegala invandringen.¹⁵⁶ Att stoppa den illegala invandringen anses vara att upprätthålla den europeiska identiteten, att verka för frihet, jämlikhet och respekt för de mänskliga rättigheterna. Den europeiska identitetens inneliggande ansvar att hindra människor från att ta sig till EU:s territoriella område förklaras genom att det är den illegala invandringen som gör att människors mänskliga fri- och rättigheter kränks. Den illegala invandringen förklaras vara orsaken till att människor sätter sig i överfulla lastbilar och sjöodugliga båtar, vilket i sin tur ger upphov till avsaknad av frihet, jämlikhet och respekt för de mänskliga rättigheterna.¹⁵⁷

¹⁵⁴ Se t.ex. artikel 3 som betonar allas rätt till frihet, artikel 2 som uttrycker att alla har samma rätt till de mänskliga rättigheterna, rättsstatsprincipen uttrycks i bl.a artikel 10 och 7 där det framkommer att alla är lika inför lagen och har rätt till en oberoende och opartisk domstol. Förenta Nationerna, *Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna*, 1948, tillgänglig: <https://fn.se/wp-content/uploads/2016/07/Allmanforklaringomdemanskligarattigheterna.pdf> [hämtad 2019-10-27]

¹⁵⁵ Europeiska kommissionen, *En europeisk migrationsagenda*, COM 15 240/final, 2015, s. 2-3 (citad s. 3 under rubriken "Rädda liv till sjöss")

¹⁵⁶ Europeiska kommissionen, *En europeisk migrationsagenda*, s. 6, Europeiska kommissionen, *EU:s åtgärdsplan mot smuggling av migranter (2015-2020)*, COM 15 285/final, 2015, Europeiska kommissionen, *EU och flyktingkrisen*, 2016, s. 2. tillgänglig: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1aa55791-3875-4612-9b40-a73a593065a3/language-sv> [hämtad 2019-11-11]

¹⁵⁷ Europeiska kommissionen, *EU:s åtgärdsplan mot smuggling av migranter (2015-2020)*, s. 2

EU uttrycker tre sätt på vilka den illegala invandringen ska förhindras, och därmed tre sätt på vilka den europeiska identiteten ska uttryckas i handling. Det handlar om flyktingavtalet med Turkiet, en utvecklad återsändandepolitik och ökad gränsbevakning. Avtalet med Turkiet går ut på att Turkiet ska ta tillbaka syriska flyktingar som illegalt försökt ta sig till Europa. För varje illegal syrisk migrant som skickas tillbaka till Turkiet ska EU ta emot en syrisk migrant från Turkiet som inte försökt ta sig in på olaglig väg.¹⁵⁸ Flyktingavtalet går således ut på att straffa illegala flyktingar och belöna de ”laglydiga”. Detta är alltså enligt EU att ”rädda liv till havs” och att ge flyktingar det internationella skydd de är berättigade till.¹⁵⁹ Avtalet med Turkiet bygger på principen att asyl ska sökas i det första *säkra* landet. Människorätsorganisationen Human Rights Watch kommer dock med invändningen att denna princip resulterar i att EU inte behöver utvärdera individers behov av skydd, på grund av att Turkiet betraktas som just ett tryggt land där flyktingars behov av skydd kan uppfyllas. Resultatet av flyktingavtalet är överfulla europeiska flyktingläger där människor vistas i väntan på att bli skickade tillbaka till Turkiet,¹⁶⁰ men det kanske är bättre än trångt packade fordon?

Förutom att straffa illegala flyktingar används även en avskräckningsmetod i form av en återsändandepolitik vilken syftar till att vara ”starkt avskräckande”.¹⁶¹ Att sprida denna avskräckande återsändandepolitik är vidare ”avgörande för att förhindra potentiella migranter.”¹⁶² Det finns en uppfattning om att människor som olagligt befinner sig innanför EU:s gränser ”får en otrygg tillvaro”.¹⁶³ Ett tredje sätt att trygga människors liv är således ökad gränsbevakning. EU:s yttre gränser ska skyddas för att frihet, säkerhet och rättvisa ska kunna säkras inom gränserna.¹⁶⁴

Som framkommit tidigare ska den europeiska identiteten genomsyra EU:s handlande. I fallet med hanteringen av flyktingkrisen utgörs handlandet av att ”rädda liv” genom att förhindra att människor tar sig in på EU:s territorium. Vilka implikationer på den europeiska identiteten resulterar denna hantering av flyktingkrisen i? I enlighet med Arendt kommer jag behandla handlandet som något ur vilket en identitet (ett *Vem*) gör sig till känna. Vad kan då sägas om den europeiska identiteten som träder fram på den världspolitiska scenen i samband med flyktingsituationen, och hur förhåller sig denna framträdande identitet till den identitet som skrivs fram av EU?

¹⁵⁸ Europeiska kommissionen, *EU och flyktingkrisen*, 2016, s. 3

¹⁵⁹ Europeiska kommissionen, *Progress Report on the Implementation of the European Agenda on Migration*, COM 18 301/final, 2018, s. 6

¹⁶⁰ Human Rights Watch, *Why the EU-Turkey Migration Deal is no Blueprint*, tillgänglig: <https://www.hrw.org/news/2016/11/14/qa-why-eu-turkey-migration-deal-no-blueprint> [hämtad 2019-12-02]. Huruvida Turkiet är ett tryggt och säkert land går givetvis att ifrågasätta, vilket dock faller utanför syftet med denna uppsats.

¹⁶¹ Europeiska kommissionen, *EU:s åtgärdsplan mot smuggling av migranter (2015-2020)*, s. 3

¹⁶² Europeiska kommissionen, *EU:s åtgärdsplan mot smuggling av migranter (2015-2020)*, s. 8

¹⁶³ Europeiska kommissionen, *En europeisk migrationsagenda*, s. 7

¹⁶⁴ Europeiska kommissionen, *En europeisk migrationsagenda*, s. 12, Europeiska kommissionen, *EU och flyktingkrisen*, s. 2, Europeiska kommissionen, *Ett öppet och säkert EU*, COM 14 154/final, 2014, s. 8, 13, Europaparlamentet, *EU:s gränskontroller och hanteringen av migrationen*, 2019, tillgänglig: <https://www.europarl.europa.eu/news/sv/headlines/priorities/flyktingkrisen/20170627STO78419/eu-s-granskontroller-och-hanteringen-av-migrationen> [hämtad 2019-12-10]

2.3.2 Människan med mänskliga rättigheter och mänskligt värde

Att erbjuda flyktingar skydd menar EU utgör ”ett centralt inslag i de värderingar som vi européer har anledning att vara stolta över och som bör spridas”.¹⁶⁵ Främjandet och upprätthållandet av frihet, demokrati, jämlikhet, rättvisa och respekt för de mänskliga fri- och rättigheterna framställs alltså som riktmärken för det europeiska handlandet i flyktingkrisen (och i allt övrigt handlande).¹⁶⁶ I likhet med svaret på det ökade migrationstrycket i början av 90-talet ska den samtida flyktingkrisen behandlas genom att förhindra illegal invandring.¹⁶⁷ Om än hanteringen av flyktingsituationen både då som nu syftar till att minska migrationen, är skillnaden att vikten av dialoger med andra länder inte längre betonas i samma grad.¹⁶⁸ Nu ska flyktingsituationen hanteras genom att mer direkt försvåra möjligheten att ta sig in i EU genom att upprätta starkare gränser mellan insida och utsida, något som även det anses visa på den europeiska identitetens värden.

Men hur går upprätthållandet och spridandet av den europeiska identitetens värden ihop med hanteringen av flyktingsituationen som resulterar i en synligt förstärkt distinktion mellan identitetens insida (européer) och utsida (flyktingarna)? Som bland annat påpekats av Stråth medför befästandet av en europeisk identitet en exkludering av det icke-europeiska, en uppdelning som kan sägas förstärkas i och med att liv anses räddas genom att förhindra att dessa liv kan levas innanför EU:s gränser. Det går att fråga sig vems liv det egentligen är som räddas – är det liv medvetna om den europeiska identiteten som ska räddas från hotet från den andre, eller ett *mänskligt* liv som ska respekteras och värderas just i egenskap av att det är ett mänskligt liv? Och vad anses med liv, dvs *vad* är det EU anser sig rädda? Sett till de tre verksamheter Arendt menar utgör människans aktiva liv, är ”rädda liv” något som hör till den arbetande verksamheten som svarar just mot livsnödvändigheterna.¹⁶⁹ Om det är denna uppfattning om liv som ska skyddas förklarar det varför dialoger med andra länder, dialoger genomsyrade av den europeiska identitetens värden, inte längre lyfts fram som en väsentlig aspekt i hanteringen av flyktingsituationen. Att rädda liv enbart från död sammanfaller nödvändigtvis inte med att garantera flyktingarnas rätt att handla, vilket är det som utgör förutsättningen för frihet, jämlikhet och respekt för de mänskliga rättigheterna (dvs den del av det aktiva livet som möjliggör för upprätthållandet den europeiska identitetens värden).¹⁷⁰ Att rädda flyktingarnas liv genom att försvåra möjligheten att ta sig in i EU skapar en definition av att leva

¹⁶⁵ Europeiska kommissionen, *En europeisk migrationsagenda*, s. 7

¹⁶⁶ Som framkommit i samband med den europeiska identitetens historiska utveckling i de officiella EU-dokumenterna har användningen av dessa värdeord varierat en aning, dvs alla dessa värdeord har inte nämnts vid varje tillfälle då det talas om identitetens innehållande värden.

¹⁶⁷ Om migrationstrycket i början av 90-talet se Europeiska kommissionen, *On Immigration and Asylum Policies*, s. 28

¹⁶⁸ Europeiska kommissionen, *On Immigration and Asylum Policies* s. 14, 20

¹⁶⁹ Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 31

¹⁷⁰ Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 234, Arendt, ”Politikens mening”, s. 105

som att enbart vara icke-död, vilket även är att förneka det enligt Arendt verkligt mänskliga i och med att kroppen är mer ett Vad än ett Vem.¹⁷¹

Ansvar att inte tillåta att ”liv går till spillo”¹⁷² kan även beskrivas som ett ansvar att överlåta ansvaret till Turkiet i och med att flyktingarna (de som inte redan ligger på havsbotten) skickas tillbaka dit. Och att straffa illegala flyktingar samtidigt som de lagliga premieras är varken att verka för jämlikhet eller att se till alla människors lika värde. Många av de som lämnar sina länder för att komma till EU gör det för att påbörja ett nytt liv med mer anständiga förhållanden, för att få leva ett säkrare liv. Som Ana-Maria Bolborici tillägger medför den ökade flyktingtillströmningen en ökad känsla av otrygghet och politisk utsatthet bland EU:s medborgare – det uppstår en situation som uppenbarar en kris för den europeiska identiteten.¹⁷³ Om än Bolborici inte redogör för karaktären på denna kris, kan identitetskrisen förklaras som sammanfallande med att bevarandet av den europeiska identiteten och det ineliggande ansvaret att verka för dess värden kolliderar med nödvändigheten att exkludera det icke-europeiska. Det uppstår en omöjlighet att säkra EU-medborgarnas säkerhet och samtidigt verka för global frihet, jämlikhet och respekt för de mänskliga rättigheterna. Det dubbla ansvaret – att skapa en starkare sammanhållning inom EU och samtidigt visa öppenhet och tolerans gentemot den andre – går inte ihop.

Shore påpekar att nedmonteringen av gränser inom EU resulterar i uppkomsten av gemensamma europeiska problem som EU-medborgarna ska skyddas från,¹⁷⁴ dvs nedmontering av inre gränser påtalar behovet av starkare yttre gränser (både fysiska och psykiska gränser). Trots att den europeiska identitetens värden är universellt applicerbara blir de något enbart för EU-medborgarna, till de som i egenskap av medlem i den europeiska identitetsgemenskapen är beviljade rätten till rättigheter. Vilket följer Arendts argument att den mänskliga rättighet som borde gå före alla andra rättigheter är rätten att tillhöra en gemenskap.¹⁷⁵ Att flyktingarna nekas tillträde till den europeiska identitetens insida resulterar i att de nekas de rättigheter som borde tillerkännas dem på grund av att de är just människor. Det är således enbart vissa ”utvalda” som blir berättigade sina mänskliga rättigheter och sin mänskliga värdighet, vilket är detsamma som att säga att det enbart är vissa som garanteras rätten till sin mänskliga potential. Samhörigheten mellan flyktingarnas utestängning från den europeiska identitetens värden (frihet, jämlikhet och respekt för de mänskliga rättigheterna) och dess degradering till en *tingvarelser* kommer ur det faktum att det är

¹⁷¹ Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 231-233

¹⁷² Europeiska kommissionen, *En europeisk migrationsagenda*, s. 3

¹⁷³ Ana-Maria Bolborici, "The Immigration Crisis – Reflections Concerning the Crisis of European Identity" i *Bulletin of the Transilvania University of Braşov*, serie 7: Social Sciences and Law, 2016, s. 40

¹⁷⁴ Shore, *Building Europe – The Cultural Politics of European Integration*, s. 210

¹⁷⁵ Arendt, "Rätten till rättigheter", s. 94, 96

möjligheten att tillhöra en gemenskap som möjliggör för människan att foga in sig i den mänskliga världens relationella faktum.¹⁷⁶

Att handla för att försvåra för människor att ta sig in i EU är att handla för en djupare gränsdragning mellan den europeiska identitetens insida och utsida, vilken uppenbarar identitetskonstruktionens nödvändiga exkluderingsakt. Den europeiska identiteten som träder fram i handling som svar på den rådande flyktingkrisen är således ett Vem som snarare premierar sig själv än som axlar ansvaret för upprätthållandet av de mänskliga rättigheterna.¹⁷⁷ Balibar beskriver gränser som just en sammanslutnings ”absolut icke-demokratiska förutsättning”.¹⁷⁸ Detta medför svårigheten att sprida den europeiska identitetens demokratiska värde till övriga världen, i och med att den europeiska identiteten kräver gränser för att bevaras just som specifikt europeiskt. Vidare menar Balibar att detta handlar om ett *auktoritärt* etablerande -och upprätthållande av gränser.¹⁷⁹ Stärkta yttre gränser, både i termer av EU:s territoriella gränser och gränserna för vem som ”har rätt till” den europeiska identiteten, är inte att handla i enlighet med den kosmopolitiska visionen om en värld genomsyrad av frihet, jämlikhet och respekt för de mänskliga rättigheterna.¹⁸⁰ Att EU tilldelar den europeiska identiteten universellt giltiga värden medför att dessa värden reduceras till något specifikt europeiskt, vilket i hög grad blir påtagligt i samband med hanteringen av flyktingsituationen.

Frihet, jämlikhet, demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna kan inte sägas främjas i samband med att flyktingar blir hänvisade till det humanitära kaoset i flyktinglägren.¹⁸¹ Flyktingarna blir utestängda från de rättigheter de borde tillerkännas på grund av att de är just människor. Detta sker samtidigt som EU talar om att samtidens humanitära kriser behöver mötas med ”ett förnyat engagemang” i upprätthållandet av de mänskliga rättigheterna och de demokratiska värdena.¹⁸² Att upprätta gränser för vilka som har rätt till frihet, jämlikhet och mänskliga rättigheter, är inte att verka för dessa universella mänskliga värdena. Genom att reducera rätten till det mänskliga till att enbart gälla den så kallade europeiska ”civilisationen” är som sagt att neka människor fundamentala aspekter av det mänskliga livet. Om enbart en kropps livsnödvändigheter ska skyddas, nekas således rätten till handling och därmed även möjligheten till frihet och jämlikhet i och med att dessa är avhängiga varandra.

¹⁷⁶ Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 232, 242

¹⁷⁷ Upprättandet av gränser snarare än visad respekt för de mänskliga rättigheterna är för övrigt kritik som riktats just mot EU:s hantering av flyktingkrisen. Se t.ex. Amnesty International, *A Blueprint for Despair – Human Rights Impact of the EU-Turkey Deal*, 2017, s. 5, tillgänglig: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/EUR2556642017ENGLISH.PDF> [hämtad 2019-12-03]

¹⁷⁸ Balibar, *Vi, det europeiska folket – reflektioner kring ett transnationellt medborgarskap*, s. 113-114

¹⁷⁹ Balibar, *Vi, det europeiska folket – reflektioner kring ett transnationellt medborgarskap*, s. 21

¹⁸⁰ En vision som målas upp i EU-dokumenterna genom den ständigt återkommande betoningen på ansvaret att verka för global spridning av identitetens värden, och mer specifikt i *New Narrative for Europe* som uttryckligen talar om behovet av en ny kosmopolitanism.

¹⁸¹ Om de bristande förhållanden i de europeiska flyktinglägren se t.ex. Amnesty International, *A Blueprint for Despair – Human Rights Impact of the EU-Turkey Deal*, s. 6, 8, 22

¹⁸² Europeiska unionens råd, *EU Action Plan on Human Rights and Democracy*, 2015, s. 5, tillgänglig: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eu_action_plan_on_human_rights_and_democracy_en_2.pdf [hämtad 2019-12-12]

2.3.3 *Pluralitetens singularitet*

För att garantera frihet, jämlikhet och de mänskliga rättigheterna krävs enligt Arendt möjligheten att tillhöra en gemenskap. Rätten till rättigheter är detsamma som rätten det politiska, och uppstår på grund av den mänskliga pluraliteten.¹⁸³ Som uppmärksammats av Hansen medför konstruktionen av den europeiska identiteten att den antagonistiska dimensionen döljs. Pluraliteten förhindras i och med att EU-projektets kulturella dimension bygger på en essentialistisk uppfattning om identitet, som något härrörande från *ett* gemensamt arv. Olikhet i form av motstridigheter och olika perspektiv reduceras till ett enande i en gemensam nämnare, vilket resulterar i att flyktingen placeras utanför det gemensamma. Som Balibar menar finns det en motsättning mellan demokrati och konsensus,¹⁸⁴ försvinner de antagonistiska elementen försvinner även demokratin.

Jag menar att demokrati här i Balibars resonemang kan kopplas samman med det politiska hos Arendt. Om det råder konflikt mellan demokrati och konsensus ses demokrati som något beroende av olikhet och en mångfald perspektiv, vilket således är förutsättningen för det arendtska politiska.¹⁸⁵ Både demokrati och politik kan därmed betraktas som ”tomma former” vilka kan fyllas med varierat innehåll. Det handlar om ett möjligt mångfaldigt innehåll beroende av människans förmåga att handla i frihet tillsammans med sina jämlingar. En pluralitet måste därav tolereras för att inte omvandla demokratin och det politiska till en fast form med bestämt innehåll (vilket omöjliggör för demokrati och politik). Det uppstår ett politiskt problem genom den europeiska identitetens bestämda innehåll, både värdeinnehåll och vilka som är inkluderade. Det är ett problem uppkommet ur konstruktionen av en *oföränderlig* kulturell identitet.¹⁸⁶

Genom att förhindra att flyktingar tar sig in i EU begränsas pluralitetens möjligheter. Och som uppmärksammats av Calligaro sker de kulturella utbytena (vilka framställs som något positivt av EU) främst inom ramarna för den gemensamma identiteten. Demokrati som tilldelas en väsentlig roll i den europeiska identitetens konstruktion blir således en demokrati uppkommen ur en begränsad pluralitet, dvs inte en ”äkt” politik i Arendts mening.¹⁸⁷ Att neka flyktingar tillträde till de värden som tillskrivs den europeiska identiteten kan sägas vara ett sätt att ta makten över pluraliteten, och över det mänskliga, över vem som ska räknas som människa i och med att identitetens värden har universell giltighet. Att bruka makt över pluraliteten är enligt Arendt

¹⁸³ Arendt, "Rätten till rättigheter", s. 94

¹⁸⁴ Balibar, *Vi, det europeiska folket – reflektioner kring ett transnationellt medborgarskap*, s. 98

¹⁸⁵ Arendt, "Vad är politik?" i *Rätten till rättigheter*, s. 100, Arendt, *Människans villkor - Vita activa*, 33-34

¹⁸⁶ Att EU har ett politiskt snarare än ett kulturellt problem är något som även Delanty uppmärksammar, se: Delanty, "Is There a European Identity?" s. 83

¹⁸⁷ Arendt, *Mellan det förlutna och framtiden*, s. 163, Arendt, *Människans villkor - Vita activa*, s. 237

detsamma som att avskaffa handlandets och politikens möjligheter, vilket även innebär nekandet av frihet, jämlikhet och rätten till rättigheter.¹⁸⁸

Som framkommit i EU-dokumenterna ska EU:s handlande inte styras av maktbegär, och det europeiska fredliga och harmoniska enandet ställs mot nationalstaternas kaos. Delanty menar dock att försöken att ena Europa inte grundar sig i tanken om att bevara freden, utan snarare i tanken om makt.¹⁸⁹ Är det en förklädd, stor nationalstat som är målet med identitetskonstruktionen och dess syfte att skapa en känsla av gemenskap? Idén om att uppnå en europeisk gemenskap genom ökad medvetenhet om en europeisk identitet beskriver Delanty trots allt som en ”totaliserande tanke”.¹⁹⁰ Delanty skrev detta för mer än två decennier sedan, vilket inte hindrar uttalandets fortsatta aktualitet. Genom utestängningen av den andre, eller omformningen av den andre till kropp, på grundval av den europeiska identitetens exkluderande dimension går det att tala om EU:s identitetskonstruktion som en påtvingad enhetlighet. Det rör sig om en konsensus i den europeiska identiteten och därigenom förhindras den fria pluraliteten av just en ”totaliserande tanke”.

EU:s identitetskonstruktion följer nationalstaternas strategier, vilka är organiserande strukturer som motsäger sig en global harmonisk ordning. Detta faktum blir påtagligt i och med att flyktingarnas väg in till den europeiska gemenskapens territorium försvåras; den europeiska identitetsgemenskapen kommer före mänskligheten som sådan – en hierarkisering grundad på tanken om ett historiskt och kulturellt arv. Denna tanke framstår som ett eko från nationalismens ointetgörande av idén om *mänsklighetens* människor, en idé som Arendt menar ersattes med mänsklighetens uppdelning grundad i uppfattningen om särskilda historiskt arv.¹⁹¹ De yttre gränsernas territoriella och kulturella förstärkning i samband med hanteringen av flyktingkrisen visar således på att den europeiska identiteten talar mer för en federal superstat än en postnationell världsordning. Identitetens ineliggande ansvar visar sig även utgöras mer av att bevara och skydda just det tänkta europeiska, än att sprida och upprätthålla identitetens tilldelade värden över jordklotets kontinenter.

Att den europeiska identitetskonstruktionen bygger på nationalstaternas historiska metoder att upprätta en känsla av gemenskap är att konstruera ”gemenskapseffekter” för att låna Balibars ord,¹⁹² dvs inte att ge upphov till en politisk ”äkta” gemenskap uppkommen genom att människor handlar tillsammans.¹⁹³ EU:s försök att vinna politisk legitimitet genom att befästa en europeisk identitet visar sig vara ofruktbar – eller snarare en omöjlighet i och med att identitetskonstruktionen

¹⁸⁸ Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 31

¹⁸⁹ Delanty, *Europa – idé, identitet, verklighet*, s. 21

¹⁹⁰ Delanty, *Europa – idé, identitet, verklighet*, s. 21

¹⁹¹ Arendt, *Totalitarismens ursprung*, s. 324-325

¹⁹² Balibar, *Vi, det europeiska folket – reflektioner kring ett transnationellt medborgarskap*, s. 36

¹⁹³ Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 33-34

bygger på att släta över pluraliteten vilken således är förutsättningen för politiken och demokratin. Och EU-projektets problem är som sagt politiskt, inte kulturellt. Men då identitet och politik enligt Arendt har handlandet som gemensam nämnare är det verkliga problemet egentligen själva handlandet, eller förnekandet av den handlande verksamhetens möjligheter. EU *konstruerar* den europeiska identiteten. Det handlar således inte om en identitet som träder fram genom handling, utan om en identitetskonstruktion som medel för målet politisk legitimitet. Den europeiska identiteten träder fram genom *tillverkning*, en verksamhet som inte är den äkta politiska,¹⁹⁴ vilket förklarar att försöken att befästa denna tillverkade identitet inte resulterar i fruktbart politiskt handlande.

Tillverkningen, likt EU:s idé om den europeiska identiteten, går ut på att upprätta något fast och stabilt, till att skapa något ”evigt”.¹⁹⁵ Detta eviga känns igen genom att identiteten sägs grunda sig på ett oföränderligt arv. Att tillåta olikhet, dvs att se till mänskligheten som sådan snarare än till de människor hörande till den europeiska identiteten, skulle sätta identiteten i rörelse. ”För mycket” olikhet skulle motsäga EU:s identitetskonstruktion då den är grundad i tanken om ett gemensamt europeiskt arv. Detta är således ingenting specifikt för just den europeiska identiteten, utan kännetecknande för allt identitetsskapande (vilket framhålls genom bland annat nationalstaternas ”konkurrerande identiteter”). Poängen med att applicera Arendts tillverkning på den europeiska identiteten är att synliggöra att det inte finns någon praktiserande politisk handling. EU har upprättat en *åtgärdsplan* för hanteringen av flyktingkrisen.¹⁹⁶ Om än denna åtgärdsplan upprättar en form av gemensamt agerande är det framförallt ett agerande i syfte att bevara den europeiska identitetens särskildhet genom att förhindra flyktingarnas möjlighet att handla och träda in i identitetens insida. Skulle flyktingarna tillåtas handla i frihet skulle det innebära att de betraktas som jämlikar, vilket i sin tur skulle resultera i en gemenskapens pluralitet som skulle förändra den europeiska identitetsgemenskapens karaktär. Att EU:s hantering av flyktingkrisen snarare bör beskrivas i termer av tillverkning än handling resulterar i ”bilden av handlande som ett slags tillverkning.”¹⁹⁷ Vilket således inte handlar om den handlande verksamheten som sådan, dvs det handlar inte om det *fria* handlandet bland jämlikar utan om ett handlande i termer av medel för att nå målet europeiskt enande.

Det kan utifrån Arendts tankar inte finnas en essentialistisk identitet utan maktanspråk i och med att den ger upphov till gemenskap genom exkludering. EU:s identitetskonstruerande projekt

¹⁹⁴ Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 33-34

¹⁹⁵ Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 184

¹⁹⁶ Europeiska kommissionen, *EU:s åtgärdsplan mot smuggling av migranter (2015-2020)*

¹⁹⁷ Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 391

går ut på att skapa en enhetlig identifikation som ersätter möjligheten till ett nytt oförutbestämt *annat*.¹⁹⁸ I enlighet med Arendt kan det sägas vara att skapa ett enhetligt beteende, vilket ersätter handlandet. Det handlar om ett enhetligt beteende som enbart accepterar ett intresse/uppfattning vilket kommer ur uppfattningen om gemenskapens linjära historiska arv.¹⁹⁹ Det är det europeiska intresset som ska bevaras och omslutas, inte intresset för det mänskliga som sådant. Detta resulterar i att jämlikhet blir jämlikhet i ett tänkt biologiskt släktskap snarare än i termer av jämbördighet som i ”att-befinna-sig-bland-sina-likar”.²⁰⁰ Denna tanke om jämlikhet i beteende hör samman med tanken om att jämlikhet skulle förvandlas till ojämlikhet om det icke-europeiska inkluderades i den europeiska gemenskapen. Ju större strävan efter att uppnå ökad medvetenhet om den europeiska identiteten bland människor som befinner sig inom EU:s territorium, ”desto osannolikare att de tolererar dem som uppträder på ett annat sätt.”²⁰¹ Den mänskliga pluraliteten förnekas till förmån för den europeiska identitetens enhetlighet.

Att förvägra flyktingen tillträde till ”det europeiska” är ett konkret bevis på jämlikhetens förvrängning, att jämlikhet tänks i termer av likhet genom historiskt arv (den europeiska identiteten) och i termer av likhet inför döden (den enda kvarstående allmänmänskliga jämlikheten). För som Arendt säger kräver jämlikhet att varje individ erkänns som en jämlike. När jämlikheten omformats till likhet genom arv uppstår vidare ”skäl att inte vilja tillerkänna varandra denna grundläggande jämlikhet”.²⁰² Upprätthållandet av uppdelningen mellan likhet och olikhet har vidare en tendens att ta ”fruktansvärt grymma former.”²⁰³ Att pluraliteten slätas ut i samband med beståndet av den europeiska identiteten leder till just ”grymma former”; annanhet blir oönskvärt och dessa oönskvärda element interneras i flyktingläger avskilda från de universella mänskliga värdena, från mänskligheten som sådan (från den europeiska identitetens värden). Anledningen till att flyktingar sätter sig i sjöodugliga båtar beror på att de är uteslutna från den europeiska identitetsgemenskapen. Det är uteslutningens faktum som gör att flyktingen stämplas som olaglig, som gör rätten till mänskligt liv till en fråga om juridik. Rätten till de mänskliga rättigheterna har som Arendt menar visat sig vara beroende av rätten att tillhöra en gemenskap,²⁰⁴ vilket är detsamma som att erkänna människan så som människa.²⁰⁵

Flyktingarna riskerar döden för hoppet om livet (livet i termer av mer än bara motsatsen till död). Snarare än att rädda liv resulterar hanteringen av flyktingkrisen i ett utsläckande av hoppet om

¹⁹⁸ Skapandet av en enhetlig identitet är att tillverka, vilket således är att omöjliggöra handlandets oförutsägbarhet. Se Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 253

¹⁹⁹ Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 71, 77

²⁰⁰ Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 70

²⁰¹ Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 74

²⁰² Arendt, *Totalitarismens ursprung*, s. 122

²⁰³ Arendt, *Totalitarismens ursprung*, s. 122

²⁰⁴ Arendt, ”Rätten till rättigheter”, s. 96

²⁰⁵ Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 241

ett *mänskligt* liv. Här uppenbaras omformningen av den historiska europeiska tanken om missionen att civilisera världen.²⁰⁶ Denna omformning kommer till uttryck i form av övergången från att ”sprida civilisationen” till den europeiska identitetens vändning inåt mot sig själv. Den europeiska identitetens värden ska inte längre spridas till identitetens utsida, insidan ska istället skyddas och bevaras. Detta kan även ses i sammanhanget för det världsförfrämjande vilket Arendt menar är det som skiljer den nya tidens tänkande från traditionens.²⁰⁷ I stället för att vända sig mot världen, mot mänskligheten som sådan, vänder sig den europeiska identiteten inåt – att skydda världens kroppar är inte att se till världens mänsklighet. Detta förstås tydligare genom Arendts likställande mellan att handla och att befinna sig ”mellan människor i deras egenskap av människor [människan i egenskap av sitt Vem], och de riktar sig omedelbart till omvärlden.”²⁰⁸

I och med de öppna gränserna *inom* den europeiska identiteten, på grund av den *europeiska* mångfalden, görs flyktingkrisen till ett gemensamt europeiskt problem. Ett problem som anses lösas genom annanhetens utestängning och den essentialistiska europeiska identitetens skyddande. Genom att se detta i förhållande till det Bauman menar; att de flesta av dagens problem kan samlas under begreppen ovisshet och otrygghet,²⁰⁹ går det att utveckla synen på EU:s hantering av flyktingarna. Flyktingarna ses som en annanhet vilken utgör ett hot mot den europeiska identitetens enhet, dvs att visa öppenhet och tolerans mot det icke-europeiska skulle resultera i en ovisshet och osäkerhet om den europeiska identitetens framtid. Att försätta identiteten i en möjlig ovisshet är att gå mot själva grunden varpå den är konstruerad, i och med att det historiska arvet är just historiskt och därmed ”säker kunskap”. Flyktingarna förvisas därmed i syfte att eliminera de ovissa och otrygga elementen.

Konstruktionen av den europeiska identiteten kan ses som en ”förening av tillverkning och kunskap”,²¹⁰ dvs konstruktionen av identiteten är en skapelse bestående av det EU menar sig redan har kunskap om. Det är ”kunskap” om den europeiska identitetens arv, vilket utgör grunden för dess värden och principer. Det är mytisk kunskap uppkommen ur en mytisk konstruktion av historien som enbart uppmärksammar en aspekt av många möjliga. Denna historiska kunskap framställer sig som motsatsen till myten, samtidigt som denna kunskap själv ger upphov till en myt – myten om den europeiska identiteten.²¹¹ Identitetens historia är en tillverkad historia. Och som Arendt framhåller grundar sig historien i handling, historien kan inte bestämma framtidens handling då det

²⁰⁶ Malmberg & Stråth, "Introduction: The National Meanings of Europe", s. 10

²⁰⁷ Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 386

²⁰⁸ Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 241

²⁰⁹ Zygmunt Bauman, *In Search of Politics*, Cambridge: Stanford University Press, 1999, s. 5

²¹⁰ Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 380

²¹¹ Ha här i minnet det Stråth framhåller, att myten och historiseringen uppkommer genom samma konstruktionsmönster. Se Stråth, "Introduction", s. 26-27, samt s. 33 i denna uppsats.

är handling som skapar historia.²¹² Det blir därav en motsägelse att påstå att ett historiskt arv ska genomsyra den europeiska identitetens handlande i och med att handlandet då reduceras till tillverkning, till något förutbestämt.

Det är tanken om den europeiska identitetens grund i ett gemensamt arv som släcker handlandets oändliga möjligheter och som döljer *annats* potential – ”intet nytt under solen”, för att beskriva resultatet av handlandets ersättande med ett uttryck härrörande från den antika uppfattningen om universums eviga cirkelgång.²¹³

2.3.4 Utveckling från arvet

Frihet, jämlikhet, demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna är de värden som läggs in i den mytiska europeiska identiteten. Det är en idé om identiteten grundad i uppfattningen om den europeiska gemenskapens koppling till tankar och idéer utvecklade från antiken, renässansen och upplysningen. Men som visats uppenbaras det i samband med hanteringen av flyktingkrisen motsättningar i den europeiska identiteten, motsättningar som skaver på dess karaktäristiska värden. Så vad går det att säga om det arv och idéer som den europeiska identiteten anses vara grundad på?

Sociologen Carly Schall menar att den av EU uttryckta europeiska identiteten säkrar den enskildes frihet, men inte delaktighet och solidaritet.²¹⁴ Utifrån Arendt måste denna frihet betraktas som frihet i termer av frihet *från* politik, gemenskap och jämlikhet, dvs en frihet från att vara fri då det inte handlar om möjligheten att påbörja en utveckling mot någonting nytt.²¹⁵ Det är en frihet som motsäger sig själva friheten, och omöjliggör för jämlikhet, demokrati och upprätthållande av de mänskliga rättigheterna. Och som Bauman menar är samtidens ”fria” enskilda människor inte tillräckligt fria för att ta modet till sig och möjliggöra för andra sätt att leva tillsammans på.²¹⁶ Det krävs mod för att i handling träda fram på världsscenen och påbörja någonting nytt,²¹⁷ det krävs mod att inte förvisa annanhet och för att möjliggöra för en annan mer demokratisk identitet. Det skulle vara en identitet utan rot, utan grund i tanken om *ett* historiskt arv – det skulle vara en identitet karakteriserad av oändliga möjligheter oviss om morgondagens karaktär, en i arendtska termer fri identitet som inte upprättar bestämda gränser runtom sig själv. Resultatet av den individuella ”friheten” som Schall menar säkras av att den europeiska identiteten är en ”frihet” från

²¹² Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s.244, 246

²¹³ Sven-Eric Liedman, *I skuggan av framtiden: modernitetens idéhistoria*, Stockholm: Albert Bonnier Förlag, 1999, s. 132 Uttrycket används även av Arendt för att påtala just nödvändigheten av att tillåta den handlande verksamhetens oförutsägbara nya början. Se Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 270

²¹⁴ Carly Elizabeth Schall, "Is the Problem of European Citizenship a Problem of Social Citizenship? – Social Policy, Federalism, and Democracy in the EU and United States" i *Sociological Inquiry* 82:1, 2012, s. 127

²¹⁵ Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 283

²¹⁶ Bauman, *In Search of Politics*, s. 5

²¹⁷ Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 248

den andre. Det är en ”frihet” *från* som hör samman med mänsklighetens uppdelning, den är den europeiska identitetens frigörelse från annanhet.

Frihet från att vara fri, vilket blir resultatet av EU:s idé om den europeiska identiteten, kan ses som en frihetens mytologisering. Det handlar om att garantera och säkra den europeiska identitetens så kallade frihet, dvs frihet från att omformas (vilket kan sägas vara inskrivet i själva identiteten i och med att den framställs som kommen ur ett ”objektivt” historiskt arv). Denna mytiska frihet kan mycket väl anses uppkommen ur antikens, renässansens och upplysningens arv – det beroende på vilken tanke som utgör tanken om den gemensamma arvet. ”[E]tt fritt samhälle är vad allt upplysningstänkande syftar till. Ändå menar vi oss lika tydligt se att just detta tänkande, [...] samtidigt bär på fröet till den rörelse i motsatt riktning”, till ”upplysningens återfall i mytologi”.²¹⁸ Där har vi den europeiska identitetens samhörighet med upplysningen.

I stället för upplysningens idé om global spridning av det ”civiliserade” Europas ideal handlar det om att skydda detta ideal från det icke-europeiska. I stället för ansvaret om global spridning av den europeiska identiteten och dess värden (vilket uttrycker en kosmopolitisk vision), förstärks identitetens värden som just något tillhörande det europeiska. Det är som Balibar menar, att det europeiska framställs som en ”kommunitär identitet”.²¹⁹ Det är inte den kantianska tanken om världsmedborgarskap som genomsyrar den europeiska identitet som träder fram i hanteringen av flyktingkrisen. Snarare är det en identitet som talar till kommunitaristiska krav genom att skydda ”de egna” värdena från omvärlden, skydda insidan från utsidan. Vidare kan upplysningens kosmopolitiska idéer sägas vara härledda från de antika idealen.²²⁰ Den antika världsvisionen beskriver Arendt som en vision om en världslig federation under en hegemoni.²²¹ Denna beskrivning kan således vara en beskrivning av upplysningens tanke om världsmedborgarskap i och med att den tanken hör samman med det ”civiliserande uppdraget”. Men om den europeiska identiteten har *utvecklats* från antiken, renässansen och upplysningen, är det en utveckling som resulterat i att erövring ersatts med förvisning.

Oavsett om kosmopolitanism eller federalism bäst överrensstämmer med EU:s vision kan den europeiska gemenskapen betraktas som ett ”olöst politiskt problem”, vilket Balibar gör för att även framhålla att Grekland då bör betraktas som ett av dess centrum.²²² Grekland som centrum har här ingenting att göra med tanken om den europeiska identitetens ursprung, utan på grund av att det är till Greklands öar flyktingarna förvisas. Det är i EU:s Grekland, på EU:s territoriella område,

²¹⁸ Max Horkheimer & Theodor W. Adorno, *Upplysningens dialektik*, Lars Bjurman & Carl-Henning Wijkmark (övers.), 3:e uppl, Göteborg: Daidalos, 2016, s.11 Upplysning kan här ses i termer av en pågående process snarare än som en historisk epok.

²¹⁹ Balibar, *Vi, det europeiska folket – reflektioner kring ett transnationellt medborgarskap*, s. 171

²²⁰ Rebecka Letterval, ”Kosmopolitens gränser” i *Europas gränser – essäer om europeisk identitet*. Lund: Nya Doxa, 2007, s. 183-184

²²¹ Arendt, *Totalitarismens ursprung*, s. 202

²²² Balibar, *Vi, det europeiska folket – reflektioner kring ett transnationellt medborgarskap*, s. 11-12

människor vistas utan rätt till frihet, jämlikhet och erkännande av de mänskliga rättigheterna. Dessa interneringsöar kan beskrivas som en utbredande ”skamfläck”,²²³ en skamfläck uppkommen ur den europeiska identitetens uppdelning av mänskligheten; frihetens och jämlikhetens människor som är bärare av den europeiska identiteten, och människorna som kroppar utan mänsklighet. Detta händer i Grekland, i den europeiska identitetens rot. Det händer som en följd av hanteringen av flyktingkrisen, på grund av att asylrätten omtolkas och kringgås.²²⁴

Rätten till asyl kan ses just som symbolen för frihet, jämlikhet och respekt för de mänskliga rättigheterna.²²⁵ Den europeiska identiteten som träder fram i flyktingkrisen är en identitet som ersätter asylrätten som symbol för dessa värden, samtidigt som värdena får en förändrad karaktär och den europeiska identiteten bryter med sitt historiska arv. Rätten till asyl härstammar just från antiken. Då ansågs det vara ett brott mot en universell lag att inte acceptera flyktingar i behov av skydd.²²⁶ Genom att denna universella lag kringgås, eller snarare genom att det universella reserveras för de människor som bär på den europeiska identiteten, uppstår än en gång tvetydigheter kring det tänkta europeiska arvets inverkan på den europeiska identiteten. Värdena, som ursprungligen ansågs skyddade av asylrätten och som nu karaktäriserar den europeiska identiteten, är värden som uttryckligen aldrig får släppas igen.²²⁷ Men som Arendt påpekar började rätten till asyl kringgås redan i samband med andra världskriget.²²⁸ Detta borde vara inräknat i de ”smärtsamma erfarenheter” som EU menar att Europa har gått vidare från i samband med enandeprocessen.²²⁹

Då en del människor reduceras till kroppar och därmed utestängs från det mänskliga får vikten av att upprätthålla den europeiska identiteten och dess historiska arv en helt annan innebörd. Upprätthållandet av den europeiska identiteten inbegriper ett upprätthållande gentemot någonting annat, vilket såldes ger upphov till en omformning av de värden som anses grundade i det europeiska arvet. Fast och andra sidan var det redan under antiken en skarp skiljelinje mellan de som erkändes som fria och jämlika och de som inte gjorde det,²³⁰ där ser vi den europeiska identitetens samhörighet med det tänkta historiska arvet. Men det handlar således om *en* aspekt av detta arv. Arendt låter sitt politiska tänkande inspireras av antiken, där var *mänsklig* jämlikhet inte enbart likhet inför döden, utan ”frihetens väsen”. Frihet i sin tur frihet från att bara vara en kropp.²³¹

²²³ Om att de grekiska flyktinglägrenas kallas för Skamfläcken se t.ex: Ingmar Nevéus, ”Skamfläcken Moria stängs – i stället ska flyktingarna spärras in” i *Dagens Nyheter* 2019-11-21

²²⁴ Human Rights Watch, *Why the EU-Turkey Migration Deal is no Blueprint*. Se även arkitekten bakom EU-Turkietavtalet, Gerald Knaus intervjuad i Sveriges Radio P1, ”Kriget, flyktingarna och Europas gränser”, *Konflikt* 2010-09-28, min 42-47

²²⁵ Arendt, *Totalitarismens ursprung*, s. 375

²²⁶ Detta är något som bland annat framkommer i antika dramer och tragedier, se t.ex Aiskylos, ”De skyddssökande” i *De grekiska tragedierna: Aiskylos, Sofokles & Euripides*, Tord Bäckström (övers.), Stockholm: Vertigo, 2005, s. 41-56

²²⁷ Europeiska kommissionen, *White paper on the Future of Europe*, s. 6

²²⁸ Arendt, *Totalitarismens ursprung*, s. 375

²²⁹ Europeiska kommissionen, ”Treaty Establishing a Constitution for Europe”, s. 3

²³⁰ Se t.ex. Aristoteles, *Politiken*, Karin Blomqvist (övers.), 2:a uppl. utan grekisk text, Göteborg: Paul Åströms förlag, 2003, s. 63-65

²³¹ Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s.60-61.

Utan mänsklig jämlikhet finns således ingen frihet, och jämlikhet kan inte finnas om människor isoleras från andra människor.²³²

De flyktingläger som uppstått på de grekiska öarna under 2010-talet beskrivs som interneringsläger,²³³ vilka kan tilldelas funktionen ”att få icke önskvärda element [...] ur vägen.”²³⁴ Märk här att citatet är hämtat från Arendts beskrivning av en viss typ av läger under andra världskriget. Än en gång, detta borde anses vara en ”smärtsam erfarenhet” som den europeiska identiteten ska ha tagit sig vidare från. Det går i alla fall att tala om ”tagit sig vidare från” i termer av att fortsätta på samma spår, snarare än vidare mot någonting *annat*. Är detta att axla det ansvar som den europeiska identiteten sägs bära på? EU har under många tillfällen under sin existens funderat över den egna framtiden. År 2017 påtalas att erfarenheten av flyktingkrisen har betydelse för EU-projektets framtida utveckling; ”Den nya situationen [uppkommen ur flyktingkrisen] behöver inte nödvändigtvis vara begränsande för EUs framtid. EU har alltid kommit till vägsål och alltid anpassat sig och tagit sig vidare.”²³⁵ ”Alltid anpassat sig och tagit sig vidare”, men den europeiska identitetskonstruktionen har förblivit densamma. Oavsett framtida vägval är det som sagt den europeiska identiteten som ska vara vägvisaren,²³⁶ och som framkommit i EU:s dokument om den europeiska identiteten är det en essentialistisk, oföränderlig identitet som formuleras. Den är en konstruerad Stor Berättelse som ställer sig själv som ansvarig för en harmonisk, stabil och fredlig värld genomsyrad av frihet, jämlikhet, demokrati och respekt för de mänskliga rättigheterna. Den europeiska identiteten framställs som motsatsen till en världsordning kantad av konkurrerande kaosartade konflikter, samtidigt som den själv bidrar till att befästa och stärka tanken om konkurrerande mänskligheter. Ja det är mänskligheter, i plural; en mänsklighet som tilldelas rättigheter, och en mänsklighet som inte tilldelas något annat värde än kropp.

Tanken om den europeiska identiteten som uttrycks av EU är en identitet som ska leda till liv kännetecknat av frihet, solidaritet och demokrati med tolerans mot olikhet.²³⁷ Det är dock en annan europeisk identitet som träder fram i hanteringen av flyktingkrisen, en identitet som förnekar den mänskliga pluralitetens faktum, och det faktum att det är människor och inte européer som verkar i världen.²³⁸ Om den mänskliga pluraliteten erkänns, om den tillåts finnas där i frihet utan strävan efter att döljas i ett enande, skulle den europeiska identitetens gränser inte behöva skyddas och bevaras. Detta skulle vara att ”demokratisera gränser”, vilket Balibar talar för och tillägger att detta

²³² Arendt, ”Politikens mening”, s. 105

²³³ Amnesty International, *A Blueprint for Despair – Human Rights Impact of the EU-Turkey Deal*, s. 6

²³⁴ Arendt, *Totalitarismens ursprung*, s. 560

²³⁵ Europeiska kommissionen, *White Paper on the Future of Europe*, s. 6

²³⁶ Europeiska kommissionen, *White Paper on the Future of Europe*, s. 26

²³⁷ Europeiska kommissionen, *White Paper on the Future of Europe*, s. 26

²³⁸ Meningen ”det faktum att det är människor och inte européer som verkar i världen” härrör från ett citat av Arendt; ”det är människor och inte Människan som lever på jorden och befolkar världen.” Se Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 33

hör till själva demokratin (eller det politiska hos Arendt).²³⁹ Gränsernas demokratisering är en förutsättning för handlande i frihet, jämlikhet och respekt för de mänskliga rättigheterna. För att, som EU uttrycker det, kunna ”fortsätta det stora äventyr som gör Europa till ett område där människans förhoppningar kan infrias, med respekt för varje människas rättigheter och insikt om ansvaret för kommande generationer och för vår jord,”²⁴⁰ behöver den europeiska identiteten lösgöra sig från sin mytologi. Men har det någonsin funnits en icke-mytisk Europatanke? Att ta reda på vad detta icke-mytiska skulle kunna bli (och fortsätta bli i en ständigt oavslutad blivandeprocess), det om något är att ge sig ut på ett äventyr, ett äventyr mot oändliga osannolikheter.

²³⁹ Balibar, *Vi, det europeiska folket – reflektioner kring ett transnationellt medborgarskap*, s. 114

²⁴⁰ Europeiska kommissionen, "Treaty Establishing a Constitution for Europe", s. 3

3. AVSLUTNING

3.1 SAMMANFATTNING

Utvecklingen av den europeiska identiteten så som den kommer till uttryck av EU i de undersökta officiella EU-dokumenterna har visat sig vara en relativt stillastående utveckling. Från det av EU första officiella uttalandet om den europeiska identiteten har den tillskrivits värdena frihet, jämlikhet, rättvisa och respekt för de mänskliga rättigheterna, och det är än idag dessa värden som karaktäriserar EU:s europeiska identitetskonstruktion. Likväl har även den europeiska identitetens medföljande ansvar betonats under dess utveckling i de officiella EU-dokumenterna. Det har handlat om och handlar fortfarande om, att verka för -och sprida identitetens värden – de värden som aldrig ges en mer uttrycklig förklaring än att de ska leda vägen mot EU:s framtid.

Syftet med EU:s försök att befästa och stärka en europeisk identitet har uttryckts på varierande sätt i olika dokument, och olika aspekter har betonats under olika delar av identitetens utveckling. Det har handlat om viljan att uppnå ett enat europeiskt externt handlande, om att skapa sammanhållning inom kontinenten, det har fokuserats på förenandet av Europas folk, om att öka medvetenheten om identitetens värden och om vikten att axla den europeiska identitetens medföljande ansvar. Hela tiden har identiteten skrivits fram och konstruerats som en essentialistisk identitet med tilldelade värden härrörande från uppfattningen om ett gemensamt europeiskt historiskt arv från antiken, renässansen och upplysningen. Det är denna av EU uttryckta europeiska identitet med dess tilldelade värden som i denna uppsats varit föremål för dekonstruktion.

Som visats har den i EU-dokumenterna uttryckta nödvändigheten av att stärka och bevara den europeiska identiteten, samt av att axla ansvaret för identitetens karaktäristiska värden rört sig i en tvetydig relation. Det handlar å ena sidan om att bidra till -och verka för skapandet av en sammanhållen värld och solidaritet mellan människor, och å andra sidan till att skapa en sammanhållen europeisk kontinent och solidaritet mellan människor i Europa. Detta uppenbarar således en spänning mellan å ena sidan en kosmopolitisk vision där den europeiska identitetens värden ska spridas globalt, och å andra sidan en federalistisk vision med stärkta fysiska och psykiska gränser för den europeiska identiteten i syfte att bevara fred och stabilitet inom den europeiska kontinenten. Denna spänning hör samman med identitetskonstruktionens medföljande konsekvens; att befästandet och stärkandet av den europeiska identiteten även innefattar exkludering av allt icke-europeiskt. Genom att konstruera och befästa den europeiska identitetens insida befästs även dess utsida. Om än detta inte är specifikt just för den europeiska identitetskonstruktionen så är det än mer problematiskt i detta fallet i och med att dess

karaktäristiska värden, dvs de värden som tillskrivs dess insida, är universellt applicerbara och inte någonting exklusivt europeiskt.

Det har även framkommit att en av de problematiska konsekvenserna av det sätt på vilket den europeiska identiteten kommer till uttryck av EU är att den är en mytisk konstruktion, en mytisk Stor berättelse. Den europeiska identiteten framställs som en del i ett mytiskt kulturellt projekt grundad i en vald och skapad uppfattning om historien. EU:s identitetskonstruktion grundar sig i en *tillverkad* historia, i en tillverkad oföränderlig historia. Annanhet kan därför omöjligt inkluderas i identitetens insida utan att även hela det europeiska gemensamma historiska arvet måste omformas. Vidare kan det historiska arvet inte omformas i och med att historien framställs som mytens motsats, och alltså som något säkert och just oföränderligt. De motsättningar som följer på det sätt den europeiska identiteten kommer till uttryck av EU hör samman med den problematiska relationen mellan dess insida och utsida, något som tydliggjordes än mer genom att identiteten som uttrycks av EU sattes i förhållande till den identitet som träder fram i hanteringen av flyktingkrisen.

Genom att just undersöka relationen mellan EU:s identitetskonstruktion i de officiella EU-dokumenterna och den identitet som visar sig genom handling blev det möjligt att ifrågasätta själva innehållet i den europeiska identitetens värden. Det var med utgångspunkt i hanteringen av flyktingkrisen och med hjälp av Arendts politiska tänkande som den tredje delen av dekonstruktionen handlade om den europeiska identitetens teoretiska och praktiska uttryck. Hanteringen av flyktingkrisen betraktades just som en situation vilken, i enlighet med Arendt, möjliggör för ett Vem att visa sig genom handling, dvs för den europeiska identiteten att träda fram.

Den identitet som träder fram i hanteringen av flyktingkrisen är ett Vem som i handling bokstavligen talat verkar för att stänga ute den andre. Det är ett Vem som stärker gränserna mellan sin insida och utsida, ett Vem som verkar för att bevara den förenade europeiska mångfalden under beteckningen europeisk identitet. Detta är detsamma som att verka för en uppdelad mänsklighet, eller snarare för en uppdelning mellan människa och icke-människa i och med att enbart vissa, de tillhörande den europeiska identiteten, tillerkänns mänskligt värde. Att verka för den europeiska identitetens värden inom det egna territoriet är samtidigt att motsäga dessa värden i och med att de är universellt applicerbara. Som framkommit i EU-dokumenterna finns det i den europeiska identiteten ett medföljande ansvar att verka för dess värden frihet, jämlikhet och respekt för de mänskliga rättigheterna. Snarare än att bevara och verka för värdena går hanteringen av flyktingarna ut på att skydda den europeiska identiteten från att omformas, dess oföränderliga karaktär ska bevaras. Bevarandet och skyddandet av identiteten sammanfaller med att den identitet som sägs

genomsyra det europeiska handlandet är en tillverkad identitet, en tillverkad identitet grundad i en tillverkad historia. Det är en identitet utvecklad från en historisk skapelse som omöjliggör för den mänskliga pluraliteten, som gör att jämlikhet inte blir mänsklig jämlikhet utan jämlikhet i den europeiska identitetens gemensamma nämnare, och jämlikhet som i likhet inför döden. Det handlar om en identitet som gör friheten till frihet i termer av frihet från annanhet, vilket även är frihet från att identiteten sätts i rörelse och förändras. Dessa former av frihet och jämlikhet kolliderar i sin tur med ansvaret att verka för de mänskliga rättigheterna, dvs för de rättigheter varje människa har rätt till i egenskap av att hon är människa (inte i egenskap av att hon är europé).

I hanteringen av flyktingkrisen har således motsättningar i de värden som karaktäriserar den europeiska identitetskonstruktionen uppenbarats, det rör sig inte om att värdena har förkastats utan om att de har visats resultera i en annan vision än om den fredliga och stabila ordning EU-projektet målar upp. Även de spår av det europeiska arvet, vilket den europeiska identitetskonstruktionen grundar sig i, är något som pekar på motsättningar i relationen mellan den europeiska identitetskonstruktion och den identitet som ger sig till känna i hanteringen av flyktingsituationen. Den europeiska identitetens utveckling från det historiska arvet är en utveckling som bland annat resulterat i att den europeiska identiteten ersatt den historiska asylrätten som symbol för frihet, jämlikhet och de mänskliga rättigheterna. Den europeiska identiteten har axlat ansvaret från det antika asylrättsarvet genom att omforma den till den europeiska identitetsrätten, en omformning som samtidigt medför att frihet, jämlikhet och de mänskliga rättigheterna görs till värden till för en begränsad mänsklighet (om en begränsad mänsklighet nu kan kallas för just mänskligheten).

Att rädda liv i form av att förhindra att liv från den europeiska identitetens utsida levs inom det europeiska territoriet, är enbart att rädda den europeiska identitetens fortsatta levande. Att rädda liv i form av att genom avskräckning förhindra att kroppar drunknar i havet, är att förhindra att den europeiska identiteten flyter ut i ett oöverskådligt hav.

3.2 MOT EN ANNAN BÖRJAN

Den europeiska identitetskonstruktionen är en tillverkad Stor berättelse och inte något uppkommet genom handling, vilket är en avgörande orsak till den påtalade konflikten mellan EU:s kulturella och politiska projekt. Denna konflikt är densamma som de motsättningar som synliggjorts mellan den identitet som konstrueras av EU och den identitet som träder fram i hanteringen av flyktingkrisen. EU:s identitetskonstruktion syftar som sagt bland annat till att upprätta ett enat europeiskt politiskt handlande, den tillverkade europeiska identiteten ska således visa vägen mot en politisk gemenskap. Visionen om en politisk gemenskap kolliderar med identitetsgemenskapen, dvs

en motsättning uppenbaras mellan praktiserande politiskt handlande och konstruerandet av den europeiska identiteten. Om det politiska ska ses i arendtska termer, som det icke-statiska rummet uppkommet genom att fria och jämlika människor handlar tillsammans med varandra, handlar det om en medmänsklighet, om en gemenskap oberoende av kulturell tillhörighet. Den av EU konstruerade europeiska identiteten kan således inte utgöra grunden för en politisk gemenskap i och med att den framställs i termer av kulturell tillhörighet. Att verka för att stärka den europeiska identiteten är detsamma som att bruka makt över pluraliteten, vilket omöjliggör det politiska, och således möjligheten till frihet, jämlikhet och andra som tillerkänner en ett mänskligt värde med rätt till de mänskliga rättigheterna. I stället för att tala om ett ineliggande ansvar tycks det snarare vara ett maktanspråk som läggs in i den europeiska identiteten, ett maktanspråk som uppenbaras i hanteringen av flyktingkrisen. Det så kallade ansvaret att rädda liv (rädda kroppar) är att ta makten över flyktingarnas liv. Det är här inte tal om Arendts maktbegrepp uppkommen i termer av en fri och jämlik politisk gemenskap, utan om en makt som sätter gränser för frihet, jämlikhet och vem som anses tillhöra det mänskliga.

Det går att tilldela den europeiska identiteten ett annat värde; livrädd. Ett mångtydigt livrädd. För det första uppvisas en rädsla för det mänskliga livet i och med att det mänskliga är beroende av pluraliteten och förutsätter möten med andra accepterade som jämlikar. Vilket således är någonting helt annat än att enbart betrakta livet som motsats till en lealös kropp. För det andra framkommer den europeiska identitetens inneboende rädsla genom den uppenbarade avsaknaden av mod. För som Arendt menar krävs det mod för att låta sig själv vara mottaglig för andra perspektiv än enbart det egna. Genom att fokusera på att bevara den egna enhetliga identitetskonstruktionen tryggas den samtidigt som den handlande verksamheten trycks undan. Frågan ”Vad gör Europa?” kan mest korrekt besvaras med att Europa tillverkar en europeisk identitet. Att påstå att den europeiska identiteten ska genomsyra, och därmed bestämma, allt handlande är därav en omöjlighet i och med att det här är tal om ett tillverkat förutbestämt handlande (vilket inte är handling). Det har alltså mer att göra med att stabilisera och begränsa (vilket karakteriserar tillverkning) än att sätta någonting i rörelse (vilket karakteriserar handlandet).

Att den europeiska identiteten resulterar i makt över pluraliteten gör att den pekar bort från de världsliga mänskliga angelägenheterna, även då dess påstådda ansvar är att verka för motsatsen. Genom att handlandets oförutsägbarhet ersätts med en tillverkad, oföränderlig och förutbestämd identitet går samtidigt de mänskliga angelägenheternas relationella karaktär förlorad. Snarare än att i handling träda fram i de mänskliga angelägenheternas oförutsägbara relationella (o)ordning är den europeiska identiteten som visar sig i hanteringen av flyktingkrisen en angelägenhet som utspelar

sig enligt trädets logiska ordning. Agerandet i flyktingkrisen kan sägas uppkomma ur den europeiska identiteten, det i termer av uppkomst i trädets rot i det tänkta gemensamma arvet. Trädets stam är identitetens karaktäristiska värden, vilka utvecklats från roten och nått trädkronan som utgör det europeiska territoriella och kulturella territoriet. Agerandet grundar sig alltså i den europeiska identitetens rot och sträcker sig inte längre än till sig själv, dvs agerandet tillåter inte att trädens löv flyger iväg mot det okända, mot det relationellt mänskliga. Detta trots att EU menar att den europeiska identiteten karaktäriseras av ”alla de värden som ger *människor* anledningar att leva och handla.”²⁴¹ Men som sagt, det handlar om en tillverkad identitetskaraktär. Det är en tillverkning i syfte att bevara och stabilisera insidan från utsidan, vilket i det här fallet är detsamma som att upprätta gränser för mänskligheten.

Handlandet kan spränga gränserna och upprätta andra oförutsägbara förhållanden. Det är handlandet i frihet tillsammans med människor som erkänns som jämlikar och tillerkänner varandra de rättigheter som de alla är berättigade på grund av just sin mänsklighet. Ur detta handlande, ur detta vara-tillsammans-med-andra i en mänsklig relationell väv²⁴² kan en identitet träda fram. Det skulle vara en identitet i ständig omformning, i ständigt blivande, i ständigt *annat* vara-tillsammans-med-andra. Denna identitet skulle vara en identitet utan gränser runt varesig insida eller utsida, en blivande identitet i rörelse som aldrig riktigt går att gripa tag i. Identitet i ständigt blivande är i behov av ett annat namn. Kanske kan det inte finnas ett annat namn då ett namn skulle göra det ogripbara rörliga gripbart och därmed stänga ute just det icke-greppade. Att tillåta en oförutsägbar identitet träda fram, i stället för att tillverka en identitet som medel, skulle vara att möjliggöra för praktiserande politik uppkommen ur de mänskliga angelägenheternas oförutsägbara handlande. Jag säger inte hur det ska gå till, eller om det överhuvudtaget är möjligt, men det skulle vara att gå mot EU:s identitetskonstruktion. Det skulle vara att gå mot i termer av att gå mot identitetens *annat* snarare än att gå mot som i att gå till dess oföränderliga konstruktion och fortsätta i enlighet med dess redan skapade gestalt.

²⁴¹ Europeiska rådet, *50 Years of the European Cultural Convention*, s. 14-15 (min övers. och kursivering)

²⁴² Arendt talar om en ”väv av relationer”, vilken utgörs av de mänskliga angelägenheterna och är beroende av pluraliteten, av det fria handlandet oförutsägbara nya början. Se Arendt, *Människans villkor – Vita activa*, s. 242, 270, 306, 314, 319

LITTERATUR

- Aiskylos. ”De skyddssökande” i *De grekiska tragedierna: Aiskylos, Sofokles & Euripides*. Tord Bäckström (övers.), Stockholm: Vertigo, 2005: 41-56.
- Amnesty International. *A Blueprint for Despair – Human Rights Impact of the EU-Turkey Deal*, 2017. Tillgänglig: <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/EUR2556642017ENGLISH.PDF> [hämtad 2019-12-03].
- Arendt, Hannah. *Mellan det förflutna och framtiden*. Annika Ruth Persson (övers.), Göteborg: Daidalos, 2004.
- Arendt, Hannah. *Människans villkor – Vita activa*. Joachim Retzlaff (övers.), 2:a uppl, Göteborg: Daidalos, 2013.
- Arendt, Hannah. ”Rätten till rättigheter”, ”Vad är politik?”, ”Politikens mening”, ”Reflektioner kring händelserna i Little Rock”, ”Kollektivt ansvar” i *Hannah Arendt: Rätten till rättigheter*. Anders Burman (red.) Stockholm: Tankekraft Förlag, 2017: 84-97, 98-101, 102-107, 108-125, 142-151.
- Arendt, Hannah. *Totalitarismens ursprung*. Jim Jakobsson (övers.), Göteborg: Daidalos, 2016.
- Aristoteles, *Politiken*. Karin Blomqvist (övers.), 2:a uppl. utan grekisk text, Göteborg: Paul Åströms förlag, 2003.
- Balibar, Étienne. *Vi, det europeiska folket – reflektioner kring ett transnationellt medborgarskap*. Stockholm: Tankekraft förlag, 2001.
- Bauman, Zygmunt. *Europa – ett oavslutat äventyr*. Sven-Erik Torhell (övers.), Göteborg: Daidalos, 2005.
- Bauman, Zygmunt. *In Search of Politics*. Cambridge: Stanford University Press, 1999.
- Bolborici, Ana-Maria. ”The Immigration Crisis – Reflections Concerning the Crisis of European Identity” i *Bulletin of the Transilvania University of Braşov*. serie 7: Social Sciences and Law, 2016: 39-46.
- Brexelius, Maria. ”Arendt och rätten till rättigheter” i *Konsten att handla - konsten att tänka: Hannah Arendt om det politiska*. Ulrika Björk och Anders Burman (red.), Stockholm: Axl Books, 2011: 93-127.
- Bugge, Marit. ”Obedience and Dehumanization: Placing the Dublin Regulation within a Historical Context” i *Journal of Human Rights and Social Work*. 4:1, 2019: 91-100.
- Bux, Udo. *Europaparlamentet: historisk bakgrund*, 2019. Tillgänglig: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/sv/sheet/11/europaparlamentet-historisk-bakgrund> [hämtad 2019-12-09].
- Calligaro, Oriane. ”From ’European Cultural Heritage’ to ’Cultural Diversity’? – The Changing Core Values of European Culture” i *Politique européenne*. 45:3, 2014: 60-85.
- Cerutti, Furio. ”A Political Identity of the Europeans?” i *Thesis Eleven*. 72:1, 2003: 26-45.
- Dagens ETC. ”Flyktingkrisen – den värsta sedan andra världskriget” i *Dagens ETC* 2016-04-28. <https://www.etc.se/utrikes/flyktingkrisen-den-varsta-sedan-andra-varldskriget> [hämtad 2019-12-01].
- Delanty, Gerard. *Europa – idé, identitet, verklighet*. Johannes Lindvall (övers.), Göteborg: Daidalos, 1996.
- Delanty, Gerard. ”Is There a European Identity?” i *Global Dialogue*. 5:3/4, 2003: 76-86.
- Derrida, Jacques. ”Et Cetera” i *Deconstructions: A User’s Guide*. Nicolas Royle (red.), Geoff Bennington (övers.), London: Palgrave Macmillan, 2000: 282-305.
- Derrida, Jacques. *Lagens kraft*. Fredrika Spindler (övers.), Stockholm: Symposion, 2005.
- Derrida, Jacques. *The Other Heading – Reflections on Today’s Europe*. Michael B. Naas & Pascale-Anne Brault (övers.), Bloomington: Indiana University Press, 2001.
- Derrida, Jacques. *Writing and Difference*. Allan Bass (övers.), New York: Routledge, 2001.
- Dewandre, Nicole. ”Political Agents as Relational Selves: Rethinking EU Politics and Policy-Making with Hannah Arendt” i *Philosophy Today*. 62:2, 2018: 493-519.
- EU. *Fred i Europa – samarbetet tar sin början*, u.å. Tillgänglig: https://europa.eu/european-union/about-eu/history/1945-1959_sv [hämtad 2019-12-01].
- Europaparlamentet. *EU:s gränskontroller och hanteringen av migrationen*, 2019. Tillgänglig: <https://www.europarl.europa.eu/news/sv/headlines/priorities/flyktingkrisen/20170627STO78419/eu-s-granskontroller-och-hanteringen-av-migrationen> [hämtad 2019-12-10].

Europaparlamentet. *Migrationskrisen i Europa*, 2019. Tillgänglig: <https://www.europarl.europa.eu/news/sv/headlines/priorities/flyktingkrisen/20170629STO78631/migrationskrisen-i-europa> [hämtad 2019-12-01].

Europeiska kommissionen. ”A Fresh Boost for Culture in the European Community” i *Bulletin of the European Communities*, Supplement 4/87, 1987.

Europeiska kommissionen. *A People’s Europe: Communication from the Commission to the European Parliament*, COM 88 331/final, 1988.

Europeiska kommissionen. ”A People’s Europe – Reports From the *Ad Hoc* Committee” i *Bulletin of the European Communities*, Supplement 7/85, 1985.

Europeiska kommissionen. ”Declaration on the European Identity” i *Bulletin of the European Communities*, nr.12, 1973, Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, 1973: 118-122.

Europeiska kommissionen. *En europeisk migrationsagenda*. COM 15 240/final, 2015.

Europeiska kommissionen. *Ett öppet och säkert EU*. COM 14 154/final, 2014.

Europeiska kommissionen. *EU och flyktingkrisen*, 2016. Tillgänglig: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/1aa55791-3875-4612-9b40-a73a593065a3/language-sv> [hämtad 2019-11-11].

Europeiska kommissionen. *EU:s pionjärer – Altiero Spinelli: en oöveklig federalist*, 2019. Tillgänglig: https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/eu_pioneers_altiero_spinelli_sv.pdf [hämtad 2019-12-09].

Europeiska kommissionen. *EU:s åtgärdsplan mot smuggling av migranter (2015-2020)*, COM 15 285/final, 2015.

Europeiska kommissionen. ”Laeken Deklaration on the Future of the European Union” i *Bulletin of the European Union*, nr. 12, 2001.

Europeiska kommissionen. *On Immigration and Asylum Policies*, COM 94 32/final, 1994.

Europeiska kommissionen. *Progress Report on the Implementation of the European Agenda on Migration*, COM 18 301/final, 2018.

Europeiska kommissionen. *Single European Act*. Signerad i Luxemburg, 1986. Tillgänglig: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:11986U/TXT&from=SV> [hämtad 2019-11-20].

Europeiska kommissionen. ”Tindemans Report on European Union” i *Bulletin of the European Communities*, Supplement 1/76, 1976.

Europeiska kommissionen. ”Treaty Establishing a Constitution for Europe” i *Official Journal of the European Union*, vol. 47, 2004.

Europeiska kommissionen. *Treaty Establishing the European Economic Community*, 1958. Tillgänglig: https://www.ab.gov.tr/files/ardb/evt/1_avrupa_birligi/1_3_antlasmalar/1_3_1_kurucu_antlasmalar/1957_treaty_establishing_eec.pdf [hämtad 2019-12-09].

Europeiska kommissionen. *Treaty Establishing The European Coal and Steel Community*, 1951. Tillgänglig: <https://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:11951K:EN:PDF> [hämtad 2019-12-09].

Europeiska kommissionen. *Treaty on European Union*. Signerad i Maastricht, 1992. Tillgänglig: https://europa.eu/european-union/sites/europa.eu/files/docs/body/treaty_on_european_union_en.pdf [hämtad 2019-11-20].

Europeiska kommissionen. *Treaty on European Union*. Signerad i Lissabon, 2007. Tillgänglig: http://publications.europa.eu/resource/cellar/688a7a98-3110-4ffe-a6b3-8972d8445325.0007.01/DOC_19 [hämtad 2019-11-20].

Europeiska kommissionen. *White Paper on the Future of Europe*, 2017. Tillgänglig: https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/white_paper_on_the_future_of_europe_en.pdf [hämtad 2019-12-03].

Europeiska rådet. *50 Years of the European Cultural Convention*, 2004. Tillgänglig: https://www.coe.int/t/dg4/CulturalConvention/Source/Bilan50_EN.pdf [hämtad 2019-12-03].

EU:s kulturkommitté. *New Narrative for Europe*, 2013. Tillgänglig: https://ec.europa.eu/assets/eac/culture/policy/new-narrative/documents/declaration_en.pdf [hämtad 2019-12-03].

Europeiska unionen, ”EU:s motto”. *Om EU*, 2019. Tillgänglig: https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/motto_sv [hämtad 2019-12-22].

- Europeiska unionen. ”Europaparlamentet”, ”Europeiska rådet”, ”Europeiska unionens råd”, ”Europeiska kommissionen”. *EU:s institutioner och andra organ*, 2018. Tillgänglig: https://europa.eu/european-union/about-eu/institutions-bodies_sv [hämtad 2019-12-10].
- Europeiska unionens råd. *EU Action Plan on Human Rights and Democracy*, 2015. Tillgänglig: https://eeas.europa.eu/sites/eeas/files/eu_action_plan_on_human_rights_and_democracy_en_2.pdf [hämtad 2019-12-12].
- Europeiska unionen. *The European Anthem*, 2019. Tillgänglig: https://europa.eu/european-union/about-eu/symbols/anthem_en [hämtad 2019-12-09].
- Flyktingkrisen 2015. *Nationalencyklopedin*, u.å. Tillgänglig: <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/flyktingkrisen-2015> [hämtad 2019-12-01].
- FN:s flyktingkommissariat. *Non-refoulement and the Scope of its Application*, 2007. Tillgänglig: <https://www.unhcr.org/4d9486929.pdf> [hämtad 2019-12-03].
- Fornäs, Johan. ”Europe Faces Europe: An Introduction” i *Europe Faces Europe – Narratives from Its Eastern Half*. Johan Fornäs (red.), Bistol, Chicago: Intellect, 2017: 1-34.
- Förenta Nationerna. *Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna*, 1948. Tillgänglig: <https://fn.se/wp-content/uploads/2016/07/Allmanforklaringomdemanskligarattigheterna.pdf> [hämtad 2019-10-27].
- Hansen, Peo. *Europeans Only? – Essays on Identity Politics and the European Union*. Umeå: Umeå universitet, 2000.
- Horkheimer, Max & Adorno, Theodor W. *Upplysningens dialektik*. Lars Bjurman & Carl-Henning Wijkmark (övers.), 3:e uppl., Göteborg: Daidalos, 2016.
- Human Rights Watch. *Why the EU-Turkey Migration Deal is no Blueprint*. Tillgänglig: <https://www.hrw.org/news/2016/11/14/qa-why-eu-turkey-migration-deal-no-blueprint> [hämtad 2019-12-02].
- Ivic, Sanja & Lakicevic, Dragad D. ”European Identity: Between Modernity and Postmodernity” i *Innovation: The European Journal of Social Science Research*, 24:4, 2011: 395-407.
- Jonsson, Stefan. ”The Ideology of Universalism” i *New Left Review*, nr.63, 2010: 115-126.
- Kant, Immanuel. *Om den eviga freden*. Alf W. Johansson (övers.), 2:a uppl., Göteborg: Daidalos, 2018.
- Krastev, Ivan. *Efter Europa*. Göteborg: Daidalos, 2018.
- Larsen, Signe. ”The European Constitution: Sovereignty, Legitimacy and Constituent Power” i *Nordicum-Mediterraneum*, 9:3, 2014.
- Lebedeva, Alexandra. *Reconstruction of the UN Discourse on Transitional Justice*. Uppsala: Uppsala universitet, 2016.
- Letterval, Rebecka. ”Kosmopolitens gränser” i *Europas gränser – essäer om europeisk identitet*. Lund: Nya Doxa, 2007:181-206.
- Liedman, Sven-Eric. *I skuggan av framtiden: modernitetens idéhistoria*. Stockholm: Albert Bonnier Förlag, 1999.
- Lundgren, Åsa. *Europeisk identitetspolitik – EU:s demokratibistånd till Polen och Turkiet*. Uppsala: Uppsala universitetsbibliotek, 1998.
- Magnusson, Erik. ”Siffrorna ger flyktingkrisen perspektiv” i *Sydsvenskan* 2015-10-05. Tillgänglig: <https://www.sydsvenskan.se/2015-10-05/siffrorna-ger-flyktingkrisen-perspektiv> [hämtad 2019-12-01].
- Malmberg, Mikael af & Stråth, Bo. ”Introduction: The national Meanings of Europe” i *The Meaning of Europe*. Mikael af Malmberg & Bo Stråth (red.), Oxford: Berg, 2002: 1-26.
- Mouffe, Chantal. *Om det politiska*. Oskar Söderlind (övers.), Stockholm: Tankekraft förlag, 2008.
- Naas, Michael B. ”Introduction: For Example,” i Jacques Derrida, *The Other Heading – Reflections on Today's Europe*. Michael B. Naas & Pascale-Anne Brault (övers.), Bloomington: Indiana University Press, 2001: vii-lix.
- Nevéus, Ingmar. ”Skamfläcken Moria stängs – i stället ska flyktingarna spärras in” i *Dagens Nyheter* 2019-11-21.
- Newman, Saul. ”Derrida’s Deconstruction of Authority” i *Philosophy & Social Criticism*, 27:3 2001: 1-20.
- Palm, Lennart. ”Osakligt om kriget i forna Jugoslavien” i *Göteborgs-Posten* 2014-01-29. Tillgänglig: <https://www.gp.se/osakligt-om-kriget-i-forna-jugoslavien-1.434950> [hämtad 2019-12-10].
- Pedersen, Tomas. *When Culture Becomes Politics: European Identity in Perspective*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 2008.

Schall, Carly Elisabeth. "Is the Problem of European Citizenship a Problem of Social Citizenship? – Social Policy, Federalism, and Democracy in the EU and United States" i *Sociological Inquiry*, 82:1, 2012:123-144.

Schiller, Friedrich von. "Ur estetiska brev" i *Aisthesis – Estetikens historia del I*. Sara Danius, Cecilia Sjöholm och Sven-Olov Wallenstein (red.), Stockholm: Thales, 2012: 191-204.

Shore, Cris. *Building Europe – The Cultural Politics of European Integration*. London; New York: Routledge, 2000.

Sieps. *EU och flyktingsituationen*, 2016. Tillgänglig: <http://www.sieps.se/teman/EU-och-flyktingkrisen/> [hämtad 2019-12-01].

Skordeli, Maria. "The European Union as a Global Power of Values" i *European View*, nr. 11, 2012: 149-155.

Spinelli, Altiero & Rossi, Ernesto. *The Ventotene Manifesto*, 1941. Tillgänglig: <https://www.partitoradicale.it/wp-content/uploads/2018/06/1944-The-Ventotene-Manifesto-TESTO.pdf> [hämtad 2019-12-09].

Stråth, Bo. "A European Identity – To the Historical Limits of a Concept" i *European Journal of Social Theory*, 5:4, 2002: 387-401.

Stråth, Bo. "Introduction" i *Myth, Memory and the Construction of Community – Historical Patterns in Europe and Beyond*. Bo Stråth (red.), Wien: PIE Lang, 2000: 19-48.

Sveriges Radio P1. "Kriget, flyktingarna och Europas gränser". *Konflikt* 2010-09-28.

World Vision, *Syrian Refugee Crisis: Facts, FAQs, and How to Help*, 2019. Tillgänglig: <https://www.worldvision.org/refugees-news-stories/syrian-refugee-crisis-facts> [hämtad 2019-12-01].